

Malatya Eğitim Raporu

HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. İbrahim GEZER

BİLSAM Yönetim Kurulu Başkanı, FKA Kalkınma Kurulu Başkanı

Metin BENLİ

Metin Emiroğlu Anadolu Lisesi Müdürü

Abdulbasit ÖZLÜK

Turgut Özal Anadolu Lisesi Müdürü

Orhan TUĞRULCA

Akçadağ Lisesi Müdürü

İsa AKGÜL

Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü V.H.K.İ

KATKI SAĞLAYANLAR

Veysel GÜLER

Halk Eğitim Müdürü

Haydar ŞAHİN

Kernek Anadolu Lisesi Müdürü

Kemal ASLAN

Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Müdürü

Vahap TOKMAK

Akşemsettin İşitme Engelliler İlköğretim Okulu Müdürü

Orhan AYSÖNDÜ

Şehit Ahmet Fırat İlkokulu Müdürü

İhsan GENÇAY

Avni Kışılı Anadolu Kız İmam Hatip Lisesi Müdürü

İhsan İZCİLER

Petrol Ofisi İlköğretim Okulu Müdürü

Ali YAZGAN

MEM Bilgi İşlem Uzmanı

BİLSAM Araştırma Raporları 3

ISBN: 978-605-63526-2-1

Ocak 2013, MALATYA

Baskı

YILMAZ MATBAACILIK

Yeni San. Sit. 3. Cad. 1. Sokak No:19 Malatya

Telefon: 0.422 336 22 21 *e-mail:* yilmaz_matbaacilik@hotmail.com

BİLSAM Yayınları

Hüseyinbey Mah. Azizler 1. Sokak No. 4 İstanbulluoğlu Konağı MALATYA

Telefon: 0422 323 69 80 / 0507 748 0643 **Faks:** 0422 323 36 33

Web: www.bilsam.org **E-mail:** bilgi@bilsam.org

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	12
1. TÜRKİYE'DE EĞİTİM	13
1.1. Türkiye'nin Eğitim Vizyonu ve Mevcut Durum.....	13
1.2. Türkiye'nin Eğitim Kazanımları / Başarıları	14
1.3. Türkiye'nin Eğitimde Başaramadıkları / Sorunlar	15
1.4. Eğitimde Model Arayışları	16
2. MALATYA İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	21
2.1. Rakamlarla Malatya.....	21
2.2. Nüfus Yapısı ve Dağılımı	22
2.3. Malatya'da Sosyal Doku.....	23
2.4. Malatya'da Sivil Toplum	24
3. MALATYA'DA EĞİTİM.....	26
3.1. Eğitim Kurumları, Personel ve Öğrenci Sayıları	26
3.2. Malatya'da Okul Öncesi Eğitim	26
3.3. Malatya'da İlköğretim.....	27
3.4. Malatya'da Ortaöğretim	30
3.5. Malatya'da Meslek Eğitimi.....	33
3.6. Malatya'da Özel Öğretim	35
3.7. Malatya'da Özel Eğitim.....	37
3.8. Malatya'da Yükseköğretim.....	38
3.9. Malatya'da Yaygın Eğitim.....	42
4. MALATYA'NIN EĞİTİM GÖSTERGELERİ VE ANALİZİ	43
4.1. Okullaşma Oranları.....	43
4.2. Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	44
4.3. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	44
4.4. Öğrenci Başına Yapılan Kamu Harcaması	45

4.5. Devamsızlık Durumu.....	45
4.6. Malatya’da Okur Yazarlık Durumu.....	45
4.7. Yaygın Eğitime Katılım Durumu	46
4.8. Bilimsel Üretkenlik Düzeyi.....	46
4.9. Öğretim Üyesi Başına Bilimsel Yayın.....	47
4.10. Girişimcilik ve Yenilikçilik Endeksi	47
4.11. Doktora Öğrenci Sayısı	48
4.12. Öğretim Üyesi Başına İnternet Taraması	48
4.13. Sivil Toplum Örgütlülük Düzeyi.....	49
4.14. Kültürel Etkinliklere Katılım Düzeyi.....	50
4.15. Merkezi Sınavlar Başarı Düzeyi ve Durum Analizi	50
4.16. Malatya’nın Eğitim Performansı Analiz Özeti	53
5. MALATYA’DA EĞİTİMDE KAZANIMLAR VE SORUNLAR.....	55
5.1. Başardıklarımız / Kazanımlarımız.....	55
5.2. Başaramadıklarımız / Sorunlarımız	55
6. PROJE ÖNERİLERİ.....	57
6.1. Malatya “Eğitim İzleme ve Değerlendirme” Merkezi	57
6.2. Öğrenen Şehir Modeli	57
6.3. İl Eğitim Şurası	57
6.4. “7/24 Kütüphane ve Gençlik Merkezleri” Projesi	58
6.5. Malatya Sürekli Eğitim Merkezi.....	58
SONUÇ ve ÖNERİLER	59
Ulusal Düzeyde.....	59
Yerel Düzeyde.....	62

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Malatya Eğitim Raporu Çalıştay Katılımcıları (<i>Alfabetik Sırayla</i>)	10
Tablo 2.1. Malatya ve Türkiye'nin Bazı Parametreler Açısından Karşılaştırılması	21
Tablo 2.2. Malatya Nüfusunun İl İçi, Ülke İçi ve Ülke Dışı Dağılımı (TÜİK, 2009)	22
Tablo 2.3. Dernek Üye Sayıları (2010)	25
Tablo 3.1. Kurum, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları	26
Tablo 3.2. Malatya'da Okul Öncesi Eğitim Verileri	26
Tablo 3.3. Okul Öncesi Eğitim Göstergelerinin Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması.....	27
Tablo 3.4. Malatya'da İlköğretimle İlgili Sayısal Veriler.....	27
Tablo 3.5. İlköğretim Verilerinin Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması.....	28
Tablo 3.6. Malatya'da Ortaöğretimle İlgili Sayısal Veriler	31
Tablo 3.7. Ortaöğretim Verilerinin Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması.....	31
Tablo 3.8. Meslek Eğitiminin Bölge ve Ülke Ortalamasıyla Karşılaştırılması	33
Tablo 3.9. Özel Okul Kurum Sayıları	35
Tablo 3.10. MTSK Kurum Sayıları	35
Tablo 3.11. Dershane Kurum Sayıları	35
Tablo 3.12. Malatya'da Bulunan Özel Eğitim Kurumları (2011–2012)	37
Tablo 3.13. İnönü Üniversitesinin Bölge ve Ülke Ortalamasıyla Karşılaştırılması.....	38
Tablo 3.14. Yaygın Eğitime Katılan Kişi Sayısı ve Oranı	42
Tablo 4.1. Malatya İli Eğitim Düzeyi Göstergeleri	43
Tablo 4.2. Okullaşma Oranlarının Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması (%) (2011)	44
Tablo 4.3. Öğretmen Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması (2011)	44
Tablo 4.4. Derslik Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması (2011)	44
Tablo 4.5. Öğrenci Başına Yapılan Kamu Harcamasının Karşılaştırılması (TL) (2010)	45
Tablo 4.6. Devamsızlık Durumunun Karşılaştırılması* (MEM, 2011).....	45
Tablo 4.7. Okur Yazarlık Durumunun Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması	46
Tablo 4.8. Yaygın Eğitime Katılım Oranı (2011)	46

Tablo 4.9. İnönü Üniversitesinin Bilimsel Üretkenlik Durumunun Karşılaştırılması	46
Tablo 4.10. İnönü Üniversitesinin Karşılaştırmalı Bilimsel Üretkenlik Düzeyi.....	47
Tablo 4.11. Girişimcilik ve Yenilikçilik Durumunun Karşılaştırılması (2012)	48
Tablo 4.12. Doktora Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması	48
Tablo 4.13. Öğretim Üyesi Başına İnternet Taraması	49
Tablo 4.14. Sivil Toplum Örgütlülük Oranının Karşılaştırılması (2010)	49
Tablo 4.15. Yayımlanan Kitap Sayısı ile Sinema ve Tiyatro Açısından Karşılaştırma	50
Tablo 4.16. Malatya'nın 2008–2010 Arasında ÖSS'deki Başarı Sırası (81 İl).....	51
Tablo 4.17. Merkezi Sınavlar Başarı Durumu.....	51
Tablo 4.18 Lisans Yerleştirme Sınavı Sonuçlarına Göre Malatya'nın Durumu	52
Tablo 4.19. 2010 Yılı LYS' de 4 ve 2 Yıllık Bölümlere Yerleşenlerin Sayı ve Oranları.....	52
Tablo 4.20. Malatya'nın Alan ve Dersler Açısından Başarı Durumu.....	53

Bu rapor toplam 37 tablo içermektedir.

SUNUŞ

Eğitim özellikle son yıllarda en çok konuşup tartıştığımız konulardan biridir. Bu durum neredeyse bütün dünya için de geçerlidir. Zira ülkelerin gelişmişliği doğrudan ya da dolaylı olarak eğitim düzeyi ve eğitim sistemiyle ilişkilendirilmektedir. Bu yönüyle Türkiye, son yıllarda eğitim alanında değişim ve dönüşümlerin en çok yaşandığı ülkelerden biri haline gelmiştir.

Bir milleti millet yapan tarihi, dili, dini ve diğer değerleridir. Millet olma vasfını sürdüren ve bu vasıfları geriden gelen kuşaklara aktaran ise eğitim sistemleridir. Ülkelerin geleceği, her şeyden daha çok yetiştirecekleri yetenekli ve sorumluluk sahibi genç nesillerin varlığına bağlı olacaktır.

Malatya, yaklaşık on bin yıllık bir tarihe yaslanan, iki bin yıldır kendi adıyla var olan, bu süreçte dünya ve Türkiye'nin ortak mirasına önemli değerler katmış bir şehirdir. Malatya gerek sosyoekonomik gerekse sosyokültürel açıdan önemli bir potansiyele sahiptir. İlimizin bu özelliklerinin korunup daha da geliştirilerek geleceğe taşınması öncelikle sağlıklı işleyen bir eğitim sisteminin varlığına bağlı olacaktır.

Elinizdeki çalışma BİLSAM Sosyal Araştırmalar Merkezi tarafından hazırlanmıştır. Ulusal boyuta yönelik veri ve analizler de içermekle birlikte çalışmanın asıl amacı; ilköğretimden yükseköğretime bir bütün olarak Malatya'da eğitim alanıyla ilgili mevcut durumu ve kazanımları değerlendirmek, sorunları belirlemek ve çözüm önerileri ortaya koymaktır.

Yoğun bir emek ve mesai harcanmasına rağmen bu çalışmanın birçok eksik ve hata içermesi muhtemeldir. Bu eksikliklerin tarafımıza bildirilmesi, raporun sonraki baskılarının daha az eksik ve hayatla çıkmasına yol açacaktır.

Son olarak bir vefa borcunu yerine getirmek isterim. Eğitimi öncelikleri arasına alarak ilimizin gündemine taşınmasına vesile olan Malatya valisi Sayın Vasip ŞAHİN'e, raporun baskı giderlerini karşılayan Malatya Valiliğine, raporu baskıdan önce okuyarak yazım yanlışlarının düzeltilmesine katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. İlhan ERDEM'e, raporun hazırlanması sürecinde gerçekleştirdiğimiz çok sayıdaki forum ve çalışmaya katılarak düşüncelerini bizlerle paylaşan değerli katılımcılara ve emeği geçen tüm dost ve arkadaşlara teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Akademik yetkinliğe, insani derinliğe ve mücadeleci kişiliğe sahip bir neslin yetiştirilmesi sürecine katkı sağlaması dileğiyle...

BİLSAM Yönetim Kurulu Adına

Prof. Dr. İbrahim GEZER

BİLSAM Yönetim Kurulu Başkanı

Tablo 1.1. Malatya Eğitim Raporu Çalıştay Katılımcıları (Alfabetik Sırayla)

	Adı Soyadı	Görev / Meslek
1.	Abdulbasit ÖZLÜK	Okul Müdürü
2.	Abdulkadir ARTAN	Avukat / Öğretmen
3.	Abdullah FIRAT	Öğretmen
4.	Ahmet YILDIZHAN	Sendika Temsilcisi / Öğretmen
5.	Ahmet AKGÜN	Kamu Görevlisi / Sağlık Personeli
6.	Ahmet KIZILAY	Öğretim Üyesi
7.	Ahmet KÜÇÜK	Öğretim Üyesi
8.	Ahmet TOPALOĞLU	Öğretmen
9.	Alaattin AKTAŞ	Öğretmen
10.	Ali Seydi YILMAZ	Okul Müdürü
11.	Asena PALULUOĞLU	Öğrenci
12.	Burhan ALTUNIŞIK	Öğretmen
13.	Bülent POLAT	Malatya Belediyesi /Yönetici
14.	Celalettin ERCAN	Mühendis
15.	Dursun SEYHAN	Okul Aile Birliği Başkanı
16.	Emine YİĞİT	Öğrenci
17.	Enes YILDIRIM	Öğrenci / Sunucu
18.	Enver Aydın ACAR	Dershane Müdürü
19.	Fatih ÖZCAN	Dershane Yöneticisi
20.	Fatih YANARDAĞ	Sendika Şube Başkanı
21.	Ferda KÜRÜN	Araştırmacı - Yazar
22.	Ferman SALMIŞ	Öğretmen / TV Programcısı
23.	Gökhan TUNCEL	Öğretim Üyesi
24.	H.Uğur POLAT	Özel Okul Temsilcisi / İşadamı
25.	Hacı Mehmet ŞİMŞEK	Öğretmen
26.	Hamza DOĞUÇ	Emekli İl Milli Eğitim Müdürü
27.	Hasan ALICI	Malatya Belediyesi / Yönetici
28.	Hasan BEDİR	Öğrenci Servisi Firma Yöneticisi
29.	Hasan DOĞAN	Dershane Temsilcisi
30.	Hasan DÜNDAR	Mühendis / İşletme Yönetici
31.	Hasan ÖZKAN	Dershane Yöneticisi
32.	Haydar ŞAHİN	Okul Müdürü
33.	Hayrettin BEYHAN	Öğrenci Velisi
34.	Hüseyin SARIGÜL	Öğrenci Velisi
35.	Hüseyin SÖYLEMEZ	Doğanşehir MEM
36.	İbrahim DEGİZ	Öğretmen /Müdür Yrd.
37.	İbrahim GEZER	STK Yöneticisi / Öğretim Üyesi
38.	İbrahim ONGUN	Müdür Yardımcısı
39.	İbrahim TÜRKMEN	Öğretim Üyesi
40.	İhsan GENÇAY	Okul Müdürü
41.	İhsan İZCİLER	Okul Müdürü
42.	İlhami POLAT	STK Yöneticisi / Mühendis
43.	İlhan ERDEM	Öğretim Üyesi
44.	İlyas KARABEKMEZ	Öğrenci
45.	İsa AKGÜL	Kamu Görevlisi
46.	İsmail NACAR	Malatya Belediyesi / Yönetici
47.	Kemal ASLAN	Okul Müdürü
48.	Kerem YILDIRIM	Sendika Şube Başkanı
49.	Lütfi HANGÜN	İlçe Halk Eğitim Müdürü
50.	M. Hanifi GÜL	Malatya Belediyesi /APK Uzmanı

51.	M. Mustafa ÖZKAN	Özel Okul Temsilcisi / İşadamı
52.	M. Yücel ABİK	Eğitim Yöneticisi
53.	Mazlum ÇETİNKAYA	Öğretmen
54.	Mehmet ALACA	Öğrenci
55.	Mehmet BULUT	İl Milli Eğitim Müdürü
56.	Mehmet GÜNER	Özel Okul Temsilcisi
57.	Mehmet KORKMAZ	Öğrenci Velisi / İşadamı
58.	Mehmet ÖNAL	Öğretim Üyesi
59.	Memiş KELEŞ	Dershane Temsilcisi
60.	Metin BENLİ	Okul Müdürü
61.	Mikail ÖZKAYA	Kamu Görevlisi
62.	Muhammed BOZKURT	STK Temsilcisi
63.	Murat AŞAN	STK Temsilcisi
64.	Murat YİĞİT	Öğretmen
65.	Mustafa ARSLAN	Öğretim Üyesi
66.	Mustafa KAYAN	STK Yöneticisi / Öğretmen
67.	Nagehan ÖZBEK	STK Bilgi İşlem Uzmanı
68.	Necati KARABAY	STK Yöneticisi / Avukat
69.	Necip CENGİL	STK Temsilcisi / Mühendis / Yazar
70.	Nilgün GÜMÜŞSU	Öğrenci
71.	Nusret AKPOLAT	STK Yöneticisi / Öğretim Üyesi
72.	Nusret ALTUNDAĞ	Öğrenci
73.	Orhan AYSÖNDÜ	Okul Müdürü
74.	Orhan KÖSE	Öğretmen
75.	Orhan TUĞRULCA	Okul Müdürü
76.	Osman KARACAN	Yayıncı
77.	Ömer DERİN	Özel Kurum Yöneticisi
78.	Özcan ÇETİN	Avukat
79.	Özcan MERCAN	Dershane Yöneticisi
80.	Özgür ATEŞ	Müdür Yardımcısı
81.	Özkan HOŞHANLI	Öğrenci Velisi / İşadamı
82.	Ramazan BERKEBAN	Öğretmen
83.	Ramazan KOÇ	Öğretmen
84.	Ramazan ÖZBEY	Öğretmen
85.	Ramazan ŞAHİN	Okul Müdürü
86.	Recep ÖREK	Okul Müdürü
87.	Rıfat BAYRAM	Öğretmen / Yönetici
88.	Sedat KARADENİZ	Öğretmen
89.	Semine DENGESİK	STK Temsilcisi / Öğretmen
90.	Servet AKBUDAK	STK Temsilcisi
91.	Sinan AKINCI	İşletme Yöneticisi / Y. Mühendis
92.	Sümeyye AKKUŞ	Öğrenci
93.	Şükrü DEVECİOĞLU	Öğrenci Velisi
94.	Tuba ULUTAŞ	Öğrenci
95.	Vahap TOKMAK	Okul Müdürü
96.	Veysel AYAZ	Dershane Temsilcisi
97.	Veysel GÜLER	Halk Eğitim Müdürü
98.	Yahya YAZGAN	MEM Şube Müdürü
99.	Yavuz DİZDAR	Özel Okul Yöneticisi
100.	Yelda POLAT	Öğretmen
101.	Yusuf LEVENT	Özel Okul Temsilcisi
102.	Yusuf ARAZ	Dershane Temsilcisi
103.	Yusuf GEZER	Dershane Yöneticisi
104.	Yusuf ORHAN	Okul Müdürü
105.	Zehra ÖZTÜRK	Öğrenci

GİRİŞ

Eğitim; insanı bedensel, zihinsel, duygusal ve entelektüel yönden geliştirme, bir ilişkiler ağı ortamında toplumsallaştırma, milli kültür, evrensel değerler ve ahlaki erdemlerle donatma ve etkin bir yaşam sürmesini sağlayacak bilgi ve beceriler kazandırma çabalarının toplamıdır.

Türkiye’de eğitim sisteminin sınav odaklı bir yapıda olması, eğitimden beklenen amaçların elde edilememesine, eğitime ayrılan kaynakların verimsiz kullanılmasına, öğrenci ve ailelerinde mali, sosyal ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Eğitim sistemimiz, dayanışmayı ve dostluğu değil öğrenciler arası rekabeti körükleyen yapısı ve hayat başarısından çok okul başarısını öne çıkaran tarzıyla maalesef okuyan, araştıran, üreten, ailesi, ülkesi ve insanlık için değer üretme kaygısı duyan nesiller yetiştirme konusunda yetersiz kalmaktadır. Bütün bunlar, Türkiye’nin hâlâ ciddi bir insan yetiştirme sorunuyla karşı karşıya olduğuna işaret etmektedir.

Ülkemiz şartları dikkate alındığında bu sorunun kısmi çözümü; okulu, sınavı, oyunu, eğlenmeyi, duygusal, bedensel ve zihinsel gelişmeyi birlikte önemseyen bir yaklaşımdan geçmektedir. Bu dengeyi kurmak ise elbetteki liyakat ve ehliyet sahibi eğitimcilerin ve sağlıklı anne babaların işi olacaktır.

Türkiye’de son 15 yıl içinde eğitim yaklaşımında davranışçılıktan yapılandırmacılığa geçilmiş, zorunlu eğitim süresi önce 5 yıldan 8 yıla (kesintisiz) sonra da 8 yıldan 12 yıla (kesintili) çıkarılmış, okul kademelendirmesi 4+4+4 şeklinde yeniden yapılandırılmış, eğitime başlama yaşı 6’dan 5’e indirilmiş, lise ve üniversiteye geçişte uygulanan sınav sistemleri defalarca değiştirilmiş, farklı alandaki öğrencilerin yükseköğretime yerleştirilmesinde esas alınan katsayılarla oynanmış, kılık kıyafet üzerine yasaklar uygulanmış, yüzbinlerce öğrenci mağdur edilmiş, uzman öğretmenlik uygulaması başlatılmış, dershanelerin kapatılması gündeme alınmış ve ilköğretimin ikinci kademesinden itibaren seçmeli dersler konulmaya başlanmıştır. Bütün bunlar son yıllarda yapılan değişikliklerden sadece bazılarıdır.

Yukarıda sayılan değişikliklerin çoğu ne yazık ki yeterli akademik araştırmalar ve saha çalışmaları yapılmadan, bu değişikliklerin sistemin diğer unsurları üzerinde nasıl bir etkiye yol açacağı yeterince düşünülmeyen ve kararlara ilgili kişi ve kurumlar ile halkın yeterli katılımı sağlanmadan uygulamaya konulmuştur. Bütün bunlar yapılan değişikliklerin sürdürülebilirliği hususunda tereddütlerin oluşmasına yol açmaktadır.

1. TÜRKİYE’DE EĞİTİM

1.1. Türkiye’nin Eğitim Vizyonu ve Mevcut Durum

Teknolojik gelişmenin artan hızı, insanların yaşam biçimlerini ve ilişkilerini derinden etkilemektedir. Bilgi yoğun sanayilerin gelişmesi ve farklı coğrafyalardaki insan gücünden yararlanma imkânlarının genişlemesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki iyi yetişmiş insanların önemini küresel boyutta artırmıştır.

Türkiye’nin demografik yapısı gelişmiş ülkelerin yapısına benzemeye başlamıştır. Değişen nüfus yapısı, özellikle eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarındaki politikaların gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Türkiye hâlâ genç nüfusa sahip demografik yapısı ile gelişme yolunda önemli potansiyele sahip bir ülkedir. TÜİK verilerine göre Türkiye’nin 15–24 yaş arası genç nüfusu 2010 yılında 13,7 milyon ile zirve yaptıktan sonra azalmaya başlamıştır. Bu demografik dönüşüm, “demografik fırsat penceresi” olarak tanımlanmakta ve her ülkenin tarihinde ancak bir kez gerçekleşebilen bir imkân olarak nitelendirilmektedir (BİLSAM, 2010).

Türkiye’de son yıllarda nüfusun eğitime erişiminde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Zorunlu temel eğitimin 12 yıla çıkarılmasıyla, öğrenci sayısında büyük artış sağlanmış, ilköğretimden ortaöğretime geçişler artmıştır. Bununla birlikte okullaşma oranlarında, okul öncesi eğitimde düşük seviyelerde kalınmış, ilköğretimde yüzde 100’e ulaşamamış, ortaöğretimde ise arzulanan düzey henüz yakalanamamıştır.

Türkiye’de yükseköğretime olan talep artmaya devam etmektedir. Artan bu talebe cevap verebilmek amacıyla çok sayıda yeni devlet üniversitesi kurulmuştur. Bunun sonucunda yükseköğretimde arzulanan düzey henüz yakalanamasa da okullaşma oranında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Ortaöğretimden mezun olan öğrenci sayısındaki azalmalara rağmen özellikle yetişkin nüfus arasından üniversiteye dönenlerin artması sebebiyle üniversiteye talep artmaya devam etmektedir. Mevcut üniversite kontenjanları talebi karşılama noktasında hâlâ yetersizdir.

Yükseköğretimde son yıllardaki bu gelişmelere rağmen yükseköğretim sisteminin merkeziyetçi yapısı ve kalitesine ilişkin sorunlar sistemin rekabet edebilirliğini ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verme kapasitesini olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir.

Son on yılda eğitim yatırımlarına özel sektör desteği önemli boyutlara ulaşmış, okullarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılmış ve müfredat geliştirme çalışmalarına hız verilmiştir. Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen Türkiye’de eğitimin hemen her kademesiyle ilgili nitelik sorunu önemini korumaktadır.

Meslek yüksekokulları ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları arasında program bütünlüğünün bulunmaması ve mesleki - teknik eğitim programlarının işgücü piyasasının taleplerine uygun olarak güncellenememesi sonucu mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdamı artırılmamakta ve mesleki eğitime olan talep azalmaktadır.

Türkiye’de uzun zamandır yaşanan yüksek işsizlik oranı, gençler arasında çok daha yüksek düzeylerde seyretmektedir. Türkiye’deki işsizlik oranı iş aramaktan ümidini kesen veya iş aramayan nüfusu kapsamadığından, genel nüfusun çalışanlara oranı anlamına gelen işgücüne katılım oranı daha büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, uluslararası standartlara göre %70’i bulması gereken iş gücüne katılım oranı Türkiye’de 2012 TÜİK verilerine göre erkeklerde %71.9, kadınlar arasında %30.1, toplamda 50.7, 15–24 yaş arası gençlerde ise 2006 yılı verilerine göre %18,5 düzeyindedir.

İşgücünün, 2000 yılında yüzde 73,8'i, 2005 yılında yüzde 67,3'ü lise altı eğitimli ve okuma yazma bilmeyenlerden oluşmaktadır. İşgücü içinde yüksekokul ve fakülte mezunlarının payı 2000 yılında yüzde 8,8 iken, 2005 yılında yüzde 11,5'e yükselmiştir. İşgücünün eğitim düzeyi plan döneminde yükselmekle birlikte, AB ortalamasına göre düşük olmaya devam etmiştir. Bu durum nitelik ve beceri düzeyi yüksek insan gücüne ihtiyaç duyulan günümüzde, önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir (Anonim, 2008).

Dokuzuncu 5 Yıllık Plan döneminde (2009-2013) eğitim sistemi, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmıştır. Genç ve eğitimli kişilerin işsizlik oranlarında da kayda değer bir düşüş sağlanamamıştır. Ekonominin ve işgücü piyasasının taleplerine cevap verecek ve özellikle gençlerin istihdam edilebilirliğini artıracak yeni mekanizmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

1.2. Türkiye'nin Eğitim Kazanımları / Başarıları

Türkiye'de özellikle son yıllarda ortaya konan çabalar ve yapılan düzenlemeler de dikkate alınarak eğitim alanında elde edilen kazanım ve başarılar aşağıdaki gibi sıralanabilir. (Bu kazanımlar, rapor hazırlık sürecinde yapılan ve eğitimin farklı alanlarından çok sayıda kişinin katıldığı bir çalıştayda belirlenmiştir).

- ✓ Türkiye'de toplumun eğitimi hemen her şeyden daha çok önemsiyor hale gelmesi,
- ✓ Türkiye'de eğitime ayrılan kaynakların önceki yıllara nispetle önemli oranda artırılması,
- ✓ İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde okullaşma oranlarının artması,
- ✓ E- Okul sistemine geçilmesi ve yaygınlaştırılması,
- ✓ FATİH projesinin başlatılması ve okullara sağlanan teknoloji desteği,
- ✓ Başta okul ve derslik sayıları olmak üzere fiziki altyapının iyileştirilmesi,
- ✓ Okul türlerinde sadeleştirmeye gidilerek özellikle ortaöğretim alanında yaşanan kargaşanın minimize edilmesi,
- ✓ Katsayı probleminin aşılacak meslek liselerinin talep edenler için daha cazip hale getirilmesi,
- ✓ Kılık kıyafet uygulamalarındaki yasadışı yaklaşımlardan en azından fiili (de facto) düzeyde de olsa vazgeçilmiş olması ve bu konuda daha özgürlükçü bir tutum benimsenmesi,
- ✓ Felsefi anlamda yapılandırmacı (inşacı) eğitim yaklaşımının benimsenerek daha üretken öğrencilerin yetiştirilmesine imkân sağlanması,
- ✓ Ders kitaplarının ücretsiz dağıtılması,
- ✓ Zorunlu eğitimin kesintili hale getirilmesi ve seçmeli derslerle desteklenmesi,
- ✓ Sosyal riski azaltmaya yönelik "Şartlı Nakit Transferi" (ŞNT-SRAP) uygulamasına geçilmesi,
- ✓ Alanlar ve kademeler arası geçişin istenilen derecede olmasa da kolaylaştırılması,
- ✓ Merkezi sınavlarda farklı alanlara yönelik alan katsayısı uygulamasının kaldırılması,
- ✓ Son yıllarda üniversite sayılarının artması,
- ✓ Eğitimde vesayet görüntüsü veren ve militarizm çağrışımı yapan bazı uygulamaların terk edilmesi (Milli Güvenlik dersinin kaldırılması, bayram kutlamalarının yeniden düzenlenmesi vs),
- ✓ Özel eğitime ve özel özel eğitime ayrılan kaynakların artırılması,
- ✓ Özel eğitimde "Evde Eğitim" uygulamalarının yaygınlaştırılması,

- ✓ Okullarda öğrencilere yönelik şiddet olaylarının azalması,
- ✓ Yönetici rotasyonu uygulamasının başlatılması,
- ✓ Okul - aile ve okul - toplum ilişkilerini güçlendirici uygulamaların artması,

1.3. Türkiye'nin Eğitimde Başaramadıkları / Sorunlar

- ✓ Yukarıda ifade edilen önemli kazanımlara rağmen eğitimde hâlâ alınması gereken önemli bir mesafe vardır. Eğitimde çözülmesi gereken ve eğitimi olumsuz etkileyen sorunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir. (Bu sorunlar, rapor hazırlık sürecinde yapılan ve eğitimin farklı alanlarından çok sayıda kişinin katıldığı bir çalıştayda belirlenmiştir).
- ✓ Türkiye'de eğitimin henüz yeterince sivilleşmemesi. Eğitim sistemimiz mevcut haliyle hala tek tipçi, farklılaşmaya izin vermeyen ve müfredat itibarıyla evrensel düşünceye mesafeli yapısını sürdürmektedir.
- ✓ Öğrenci merkezli yapılandırmacı eğitim yaklaşımının istenilen düzeyde gerçekleştirilememesi ve hayat başarısından çok okul başarısını öne çıkaran sınav odaklı sistemin hâlâ devam ediyor olması,
- ✓ Eğitimin amaçları, yöntemleri ve ölçme değerlendirme sistemi arasında yeterli uyumun olmaması,
- ✓ FATİH ve 4+4+4 sistemi gibi büyük bütçeli reform ve uygulamaların yeterince tartışılmadan uygulamaya geçirilmesi,
- ✓ Bazı yetkililerin öğretmen algısının olumsuzluklar içermesi ve zaman zaman öğretmenlere yönelik küçümseyici bir dil kullanılması,
- ✓ Üniversite sayılarının artması ve yaygınlaşmasına rağmen yükseköğretimde nitelik sorununun hâlâ devam ediyor olması, hatta artması,
- ✓ Eğitimde fırsat eşitliği ve adalet ilkesinin yeterince gerçekleştirilememesi,
- ✓ Kız öğrencilerin ve kadınların eğitim ve çalışma hayatına katılmalarına engel oluşturan kılık kıyafet kısıtlamalarının hâlâ devam ediyor olması,
- ✓ Eğitimde tekeli ve biçimlendirici bir yaklaşımı esas alan ve sivilleşmeyi engelleyen "YÖK" "Tevhidî Tedrisat" ve "Talim Terbiye Kurulu" gibi uygulamaların devam ediyor olması, diğer taraftan "zorunluluk" ilkesinin eğitim uygulamalarında gereğinden fazla uygulamada öngörülür hâle gelmesi (5 yaş, 12 yıllık eğitim, dershanelerin kapatılması vs).
- ✓ Türkiye'nin, uluslararası boyutta gerçekleştirilen eğitim düzeyi araştırmalarında yeterli başarıyı gösterememesi,
- ✓ Eğitim kurumlarında hizmetiçi eğitim çalışmalarının yetersizliği, öğretmen ve akademisyenlerin motivasyon sorunu yaşamaları ve büyük çoğunluğunun boş vakitlerini ilgisiz alan ve mekânlarda geçiriyor olmaları,
- ✓ Eğitim kurumlarının önemli bir kısmında rehberlik servislerinin etkisiz, yönlendirme faaliyetlerinin ise işlevsiz hâle gelmesi,
- ✓ Okullarda eğitimin "niçin" sorusundan, çok öğretimin "nasıl" sorusunun öne çıkması ve eğitimin salt bir talim (öğretim) işi olarak algılanmaya başlanması,
- ✓ Okullarda "okul kültürü" oluşturulması konusunda yeterli başarının sağlanamaması,
- ✓ Üniversite toplum ve üniversite sanayi ilişkilerinin genel olarak yetersiz ve bir sistematiğe uzak olması,
- ✓ Yükseköğretimde gelişmiş ülkelere nispetle açık öğretim ve ikili öğretim oranlarının yüksek, örgün öğretim oranlarının ise düşük olması,

- ✓ Eğitimci ve yönetici performans değerlendirme sisteminin yetersizliği,
- ✓ Okul yöneticilerinin önemli bir kısmının kurumlarını başarıya taşıyacak vizyon ve formasyondan uzak olması,
- ✓ Üstün yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik etkili bir sistem geliştirilememesi,
- ✓ Eğitim kurumlarında “Stratejik Planlama ve Yönetim” sisteminin retorikten ibaret kalması,
- ✓ Eğitimde yapılandırmacı sisteme geçilmesine rağmen bunun üniversitelere yansımaması ve üniversitelerin birçoğunda didaktik yöntemin hâlâ devam ediyor olması,
- ✓ Gerek meslek eğitiminde gerekse akademik eğitimde sadece eğitimin çıktılarını ölçecek özgülükçü bir yaklaşım geliştirme yerine ders içeriği ve müfredat belirlemede hâlâ aşırı merkezîyetçiliğin devam ettirilmesi,
- ✓ Eğitim sisteminde merkezîyetçi yapının sürdürülmesi ve yerel inisiyatifin göz ardı edilmesi,
- ✓ Öğrenciler arasında sigara içme, uyuşturucu kullanma vb. kötü alışkanlıkların kullanım yaygınlığının aşağıya inmesi,
- ✓ Meslek eğitiminin içeriğiyle işgücü piyasasının talepleri arasındaki uyumsuzluğun devam ediyor olması,
- ✓ Yerel ve ulusal düzeyde eğitim sorunlarının müzakere edileceği, görüş alışverişinde bulunulacağı, fikir üretileceği ve katılımcılığın sağlanacağı platformların olmaması ve yönetim yaklaşımının özellikle yerelde retorikten ibaret kalması ve klasik yönetim anlayışının bütün ağırlığıyla sürmesi.

1.4. Eğitimde Model Arayışları

Türkiye’de son yıllarda eğitim felsefesinden müfredata, eğitimin kademe yapısından okula başlama yaşına, akademik eğitimden mesleki eğitime birçok alanda yoğun tartışmalar yapılmaktadır. Bütün bu arayışlar en temelde “Eğitimde Model Arayışları” olarak nitelendirilebilir.

Bu arayışı önemseyen ve katılımcı bir yaklaşımla sürdürülmesi gerektiğine inanan BİLSAM, konunun tartışılmasına katkı sağlamak amacıyla 8 Aralık 2012’de “Eğitimde Model Arayışları” temalı bir çalıştay gerçekleştirmiştir. Malatya Kongre ve Kültür Merkezinde gerçekleştirilen çalıştaya aşağıdaki isimler katılmıştır.

Prof. Dr. Durmuş GÜNAY	YÖK Yürütme Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Kadri YILDIRIM	Mardin Artuklu Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Aytaç AÇIKALIN	Eğitimci Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ayhan AYDIN	Osman Gazi Üniv. Eğt. Fak. Öğretim Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Bekir GÜR	SETA Eğitim Koordinatörü
Ömer LAÇİNER	Birikim Dergisi Genel Yayın Yönetmeni
Eyüp KILCI	Güven – Der Genel Müdür Yardımcısı
Batuhan AYDAGÜL	ERG Başkan Yardımcısı ve
Gökhan YÜCEL	Eğitimci Yazar
Ersay DEDE	Ülke TV Haber Sunucusu (Moderatör)

Konunun öneminden hareketle çalıştayda ortaya atılan bazı görüş ve düşünceler özetlenerek aşağıya alınmıştır.

Prof. Dr. Durmuş GÜNAY, YÖK Yürütme Kurulu Üyesi;

Üniversite, inşa edilmiş akıldır. Bu yüzden aklın tüm imkânlarının ortaya konulduğu bir üniversiteye ihtiyaç vardır. Toplumun bütün gücüyle devrede olduğu bir üniversite modeli geliştirilmelidir. Nasıl ki Tarım Bakanlığı, Savunma Bakanlığı gibi kurumlar varsa, kamuyla üniversiteler ve üniversitelerin kendi arasındaki koordinasyonu için de YÖK benzeri bir kuruluşa ihtiyaç vardır. Dünyada bütün ülkelerde benzeri yapılar mevcuttur. Ancak bu kurumun yetki ve sorumluluklarının ne olacağı geniş tabanlı bir mutabakatla belirlenmelidir.

Bugüne kadar siviller yeterli bir düzenleme yapamamışlardır, yapılan bütün yasal düzenlemeler askeri yönetimler tarafından gerçekleştirilmiştir. En fazla eleştirilmesine rağmen en uzun süre uygulamada kalan yasal düzenleme 1981’de yapılan düzenlemedir. Ülkemizin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştiren, bilim ve teknoloji üreten ve toplumsal hizmet gerçekleştiren bir yükseköğretim sistemine ihtiyacımız vardır.

Prof. Dr. Kadri YILDIRIM, Artuklu Üniversitesi Rektör Yardımcısı;

Ne zaman anadilde eğitim talebini dillendirsek, hemen bunun örgütün talebi olduğu ileri sürülerek bu talep örtülmeye çalışılmaktadır. Bu talebin silahlı örgütün talebi olduğunu söylemek Kürt halkına hakarettir. Örgütten nasıl kurtuluruz diye soruyorlar. Örgütten kurtulmanın yolu Kürtlerin temel haklarını sonuna kadar karşılamaktan geçer. Bunu yaparsanız örgüt tabansız, iddiaları ise yersiz kalacaktır. Kürtçe dersinin seçmeli olarak okutulmaya başlanması olumlu bir gelişmedir, ancak bunun beşinci sınıftan değil birinci sınıftan itibaren başlatılması gerekir. Ayrıca anadilde eğitimi gerçekleştirecek akademik kadro noktasında sıkıntılar vardır.

Biz üniversite olarak bu dersi verecek öğretmenler yetiştirme konusunda projeler gerçekleştiriyoruz. Anadilde eğitim konusunda bir takvimin belirlenmesi, ders materyallerinin hazırlanması ve öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir. Bu temel bir insan hakkıdır. Bunun tartışılması bile haksızlıktır. Herkes kendi anadilini öğrenmek ve o dille eğitim almak hakkına sahip olmalıdır. Türkiye’de Kürtçenin iyi öğrenilmesi, Türkçenin de daha iyi öğrenilmesini sağlayacaktır. Türkçenin Kürtler tarafından iyi bir şekilde öğrenilebilmesi için de kendi anadillerinden mahrum bırakılmamaları gerekir.

Prof. Dr. Ayhan AYDIN, Osman Gazi Üniv. Eğt. Fak. Öğr. Üyesi;

Öncelikle öğretmenlerin iyi bir eğitimden geçirilmesi gerekmektedir. İyi öğretmen yetiştirmek için daha fazla kaynak ayrılmalıdır. Eğitim muhakkak sağlam felsefeye dayanmalıdır. Felsefesiz bir eğitim ruhsuz bir eğitimidir. Değerlerin yeniden sorgulanması gerekir. Eğitimin en temel sorunlarından biri sağlıklı planlama eksikliğidir. Toplum olarak yeterince bilimle meşgul olmuyoruz. İnandığımız kitap oku diye başlıyor ancak okumuyoruz. Yapılan değişiklikler yeterince tartışılmadan yapılıyor, oysa gelişmiş ülkelerde eğitim ile ilgili kararlarda üçte iki çoğunluk aranır. Bu yaklaşım bizim yaptığımız değişikliklerde de dikkate alınmalıdır.

Ömer LAÇİNER, *Birikim Dergisi Genel Yayın Yönetmeni*;

Eğitim felsefesinin tepeden değil toplum tarafından belirlenmesi gerekir. Eğitimin, toplum tarafından benimsenmiş kalıcı, değişmeyen felsefi bir temelini olması zorunludur. Çocuklarda doğuştan varolan merak duygusu eğitimde iyi değerlendirilmelidir. Ama maalesef bu duygu okullar ve öğretmenler tarafından bastırılmaktadır. Bugün salt bilgi edinmeye indirgenmiş bir eğitim anlayışıyla karşı karşıyayız. Bu tarz yetiştirilen çocukların hayata tutunmaları mümkün olmayacaktır. Bu yüzden bilgi edinmekten ziyade bilgi üretmeyi teşvik eden bir eğitim yaklaşımı esas alınmalıdır. Üniversiteler meslek kazandıran yerler olmaktan çıkarılmalıdır. Eğitim sistemi, bireylere hayata tutunmayı ve ayakta kalmayı öğretmelidir.

Prof. Dr. Aytaç AÇIKALIN, *Eğitimci Öğretim Üyesi*;

Ekonomik açıdan büyümenin devamının sağlanmasının en önemli şartı eğitimden geçmektedir. Vizyonu olmayan eğitim reformları kalıcı ve olumlu sonuçlar doğurmamaktadır. Farklı düşünmeyi ve özgürlüğü öğretmeyen bir eğitim, eğitim değildir. İnsanların anadillerini konuşmayı yasaklayan bir eğitim, eğitim değildir. Ana dilini konuşamayan bir kişinin kendini tam ifade etmesi mümkün değildir. Değerler eğitimi denerek popüler edilen yaklaşım Hristiyan kökenli bir yaklaşımdır. Okullara seçmeli olarak konulan Hz. Peygamberin Hayatı dersi hakkıyla verilirse değerler eğitimine ihtiyaç kalmaz.

Batuhan AYDAGÜL, *Eğitim Reformu Girişimi (ERG) Başkan Yrd.*;

Eğitimde sivilleşme Türkiye için yeni bir şeydir. Bize bugüne kadar farklılıklarımızın olmadığı öğretilmeye çalışıldı. Bu yaklaşımın bizi toplum olarak nasıl parçaladığını görmemiz gerekir. Sivil irade eğitime yön verirken toplumun tüm kesimlerinden gerekli verileri toplayarak veriler üzerinden bir tartışma zemini oluşturmalıdır. Bu yüzden 4+4+4 meşru bir kanundur, fakat toplumun yeterince tartışmasına ve uzlaşmasına izin verilmemiştir. Bu yapılmadığı zaman yapılan her değişiklik iktidarın, hükümette kalma süresiyle sınırlı olacaktır, yeni gelen başka bir iktidar ilk iş olarak bunu değiştirecektir. Artık Türkiye iktidara gelen farklı partilerin değiştirme ihtiyacı duymayacağı bir eğitim sistemini benimsemelidir. Bunun yolu ise yapılan değişikliklerin diyalog, uzlaşma ve tabana yayılarak yapılmasından geçmektedir. Hemen herkesin katılımıyla bir ulusal eğitim stratejisi belirlenmelidir.

Eyüp KILCI, *Güven – Der. Genel Müdür Yrd.*;

Eğitimde yeniliklerin ve değişimlerin olması tabii bir durumdur. Fakat mevcudu hiçe sayan yenilikler yanlıştır. Deneyimlerin dikkate alınması gerekir. Dünyanın hiçbir yerinde Türkiye'deki gibi mevcudu hiçe sayan radikal eğitim reformları yapılmaz. Reformlarda tedricilik esas olmalıdır. Ayrıca reformlar topluma dayatılan değil toplumun talepleri doğrultusunda ya da toplumun onayıyla yapılmalıdır. Ancak böyle kalıcı olabilir. Türkiye'de istihdamda verimliliği arttıran eğitimidir. Dolayısıyla eğitimde üst düzey bir motivasyona ihtiyaç vardır. Ayrıca fırsat eşitliğini daha geniş bir tabana yayarak bir özelliğe sahip olan dershanelerin eğitim sistemindeki varlığı sürdürülmelidir.

Dershaneler iddia edildiği gibi fırsat eşitsizliğine yol açan değil, fırsat eşitliği sağlayan bir özelliğe sahiptir. Dershanelerin olmadığı bir sistemde özel okula gidenler ile özel ders alan öğrenciler çok avantajlı duruma geçeceklerdir. Oysa dershaneler çok daha makul ücretlerle bu avantajı tabana yaymaktadır. Dershaneler sadece bizde değil hemen hemen bütün dünyada eğitimi destekleyici bir unsur olarak vardır. Sınav oldukça, rekabet oldukça, arz ve talep arasında fark oldukça dershane benzeri kurumlar da olacaktır.

Yrd. Doç. Dr. Bekir GÜR, SETA Eğitim Koordinatörü;

Üniversiteler başından beri yanlış bir özerklik algısı içindedirler. Halk tarafından finanse edilen fakat halka hesap vermeyen bir üniversite anlayışıyla karşı karşıya kaldık yıllarca. Halkın taleplerini dikkate almayan ve halka hesap vermeyen bir kurumun başarılı olması mümkün değildir. Rektörler Kurulunun YÖK'e üye önerme uygulamasından vazgeçilmelidir. YÖK Genel Kurulu için TBMM ve Cumhurbaşkanının etkin olduğu bir model önerilmelidir. Zira bu iki kurum da halk tarafından belirlenmektedir. Bu sayede bir şekilde halkın iradesi üniversitelere yansıyacaktır.

Üniversitelerin topluma hesap veren kurumlar olması sağlanmalıdır. Ayrıca üniversitelerin toplumdaki tüm farklı düşünceleri yansıtan yerler olması gerekir. Toplum olarak bizim çoğunlukla yaptığımız Ali Şeriatî'nin bir tespitinde olduğu üzere konuşmak değil sızlanmaktır. Bu yüzden bu konularda konuşmanın ötesine geçerek somut öneriler getirmek gerekir. İlgili kişi ve kurumlar daha iyi bir eğitim sistemi ve daha iyi bir eğitim sorusuna yönelik somut arayışlarını sürdürmelidirler. Bu anlamda bu tür programları önemsemek gerekir.

Gökhan YÜCEL, Araştırmacı – Yazar;

Ülkelerin inovasyon göstergeleri ile eğitim göstergeleri arasında doğrusal bir ilişki vardır. Bu anlamda Türkiye açısından ciddi sıkıntılar söz konusudur. Bunun sebepleri üzerine ciddi araştırmalar yapılmalıdır. İstatistiksel araştırmaların yanında insan unsuru da ciddi bir şekilde ele alınmalıdır. Türkiye sürdürülebilir bir kalkınma için eğitimde bireyselleşme, yaratıcılık ve inovasyonu öne çıkarmalı, dünyadaki yenilikleri yakalama çabası içinde olmalıdır. Dünyadaki eğitimle ilgili trendler yakından takip edilmelidir.

Eğitim sisteminde okul bölgeleri kurulmalı, öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri yeniden ele alınmalı, sosyal medyanın eğitim ve öğretimde nasıl değerlendirileceği araştırılmalıdır. Özellikle lise kademesinde girişimcilik ve inovasyon kavramları ışığında programlar yeniden gözden geçirilmelidir. Eğitim üzerinde düşünen BİLSAM benzeri düşünce kuruluşlarının artması sağlanmalıdır. Eğitimde bölgelerarası fırsat eşitsizliğinin önüne geçebilmek için alternatif okul/eğitim sistemi modelleri üzerinde çalışılmalıdır. Siyasi iradenin 2023 vizyonu ile bunun eğitimdeki izdüşümüne yönelik analizler yapılmalıdır.

Prof. Dr. İbrahim GEZER, BİLSAM Yönetim Kurulu Başkanı (Açılış Konuşması);

Türkiye'nin eğitim sistemi, mevcut yapısıyla, eğitimden beklenen sonuçların tam olarak elde edilmesini engellemektedir. Eğitimde öğrencilere bir şeyin “niçin” yapıldığından çok, “nasıl” yapıldığını öğreten bir anlayış hâkim olmaya başlamıştır. Öğrenciler akademik açıdan yeterince geliştirilmeden iş dünyasının talepleri doğrultusunda meslek eğitimine yönlendirilmektedir. Bir eğitim sisteminin öncelikli amacı işgücü yetiştirmek değildir. Bir eğitim sisteminin amacı, sadece ve sadece insanı özgürleştirmek, zihinsel, duygusal, bedensel ve entelektüel açıdan geliştirmek, kendini keşfetme yolunda ona olabildiğince çok imkân ve seçenek sunmak olmalıdır.

ABD, Kanada, Çin ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerde bütün liseler akademik ağırlıklı hale getirilmiş, meslek eğitimi önemli oranda lise sonrasına ertelenmiştir. Türkiye’de de akademik eğitim öncelikli hale getirilmelidir. Çünkü geleceğin dünyasını iyi meslek eğitimi alanlar değil iyi akademik eğitim alanlar kuracaktır. İnsanlara zihinsel gücünü kullanmayı öğretmeden elini kolunu kullanmayı öğretmek eğitimde bir sapmadır ve bedeli ağırdır. Çocuklara ve gençlere verilen eğitimin içeriğini iş dünyasının talepleri odaklı belirlemekten vazgeçilmelidir. İş dünyası, ihtiyaç duyduğu iş gücünü eğitim merkezi kurarak ya da bir eğitim merkeziyle anlaşarak yetiştirmelidir.

Bu anlamda bütün liseler muadil akademik liselere dönüştürülmelidir. Bu liselerin çıktıları sadece test temelli sınavlarla değil, çok yönlü ve çok boyutlu akademik gelişimi ölçen ve mutlaka yazı yazmayı da içeren sınavlarla belirlenmelidir.

Meslek eğitimi ise herkesin fırsat bulduğu ya da ihtiyaç duyduğu her zaman gidip eğitim alabileceği mesleki eğitim merkezlerinde verilmelidir. Bu merkezler diploma değil sertifika vermelidir. Öğrenciler akademik eğitimlerine devam ederken günün belli saatleri, hafta sonları, yaz tatilleri ya da okulu bitirdiklerinde istedikleri zaman gidip bu merkezlerde istedikleri mesleği öğrenebilmelidirler. Bu anlamda Türkiye’de akademik eğitim ile mesleki eğitim birbirinden bağımsız yapılandırılmalıdır. Sürekli tartışılan dershanelerin bir kısmı bu alana kaydırılmalıdır. Bu uygulama iddia edildiğinin aksine meslek eğitime olan talebi azaltmak yerine artıracaktır. Dahası bu sayede meslek eğitimi arz eksenli yapıdan kurtulup talep eksenli bir yapıya dönüşecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı merkezden ders, içerik ve müfredat belirleme yaklaşımından vazgeçmelidir. Bilgi üretiminin alabildiğine hızlandığı bir çağda bu yaklaşım sürdürülebilir değildir. Bakanlık sadece yeterlilikleri belirlemeli ve çıktıları belgelendirmelidir. Ders, içerik ve müfredatlar eğitim kurumları tarafından belirlenmelidir. Ancak çıktılar mutlaka belli kriterlere göre denetlenmeli ve yeterli düzeyde başarı gösteremeyen kurumların eğitim faaliyeti sürdürmelerine izin verilmemelidir. Bu süreç akademik ve mesleki eğitimi rekabete açacak ve son yıllarda çokça tartışılan kalite sorunu büyük oranda çözülecektir.

2. MALATYA İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Malatya; tarım, sanayi ve turizm potansiyeli ile Türkiye'nin önemli illerinden biridir. Malatya'nın bu potansiyelini ortaya koymak bakımından bazı özelliklerini incelemek faydalı olacaktır.

2.1. Rakamlarla Malatya

Tablo 2.1. Malatya ve Türkiye'nin Bazı Parametreler Açısından Karşılaştırılması

Parametreler	Dönem	Birim	Malatya	Türkiye
Nüfusu	2011	-	757.930	74.724.269
Yüzölçümü / Alan	2012	km ²	12.410	814.578
Nüfus Bakımından Sıralaması	2011	-	28	-
Yüzölçümünde Türkiye'deki Sıralaması	2012	-	23	-
Nüfus Yoğunluğu	2011	kişi/km ²	63	96
Yıllık Nüfus Artış Hızı	2011	%	2,30	1,35
İlçe Sayısı	2011	-	14	957
Köy Sayısı	2011	-	495	34.367
Belediye Sayısı	2011	-	52	2.935
Şehirleşme Oranı	2011	%	65,78	76,80
Sivil Toplum Örgütlülük Oranı	2009	%	4,69	10,19
Yaşanabilirlik Sıralaması (81 il)	2009	-	28	-
Rekabetçilik Sıralaması (81 il)	2009	-	32	-
Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması	2012	-	42	-
En Çok Göç Aldığı İl	2011	-	İstanbul	-
En Çok Göç Verdiği İl	2011	-	İstanbul	-
Malatya'daki Malatyalıların Oranı	2009	%	82,19	-
Malatyalıların Malatya'da Yaşama Oranı	2009	%	49,13	-
Okur – Yazarlık Oranı	2012	%	92,28	95,13
Okul Öncesi Eğitime Katılım Oranı	2012	%	32,7	29,8
Yetişkinler Arasında Üniversite Mezunu	2010	%	8,21	11,2
Toplam Kamu Yatırımlarında Aldığı Pay	2009	%	0,7	100
Türkiye Ekonomisindeki Payı	2009	%	0,8	100
İşgücüne Katılım Oranı	2011	%	47,8	49,9
İşsizlik oranı	2012	%	9,5	8,8
Yoksulluk Oranı	2010	%	19	13
Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla	2010	\$	5.215	10.285
İhracat (Ort)	2011	Milyon \$	280	135.000
İthalat (Ort)	2011	Milyon \$	106	241.000
Gelirinin Giderini Karşılama Oranı	2010	%	34	92,4
Toplam Çalışan Sayısı	2010	-	144.338	16.088.757
Yüz Bin Kişiye Düşen Hastane Yatağı	2010	-	292	250
Yüz Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	2011	-	151	160
Hane Halkı Büyüklüğü	2011	-	4,5	4,8
Motorlu Kara Taşıtları Sayısı (TÜİK)	2011	-	113.874	16.089.528
Bin Kişiye Düşen Özel Otomobil Sayısı	2011	Adet	74	109
Sulanan Tarım Arazisi Oranı	2010	%	40,75	18,84
Ormanla Kaplı Alan	2010	%	15	27

Kaynak: TÜİK, MEB ve MEM Kayıtları ile BİLSAM Malatya Vizyon 2023 Raporu Verileri

2.2. Nüfus Yapısı ve Dağılımı

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 31 Aralık 2011 tarihi itibarıyla Malatya'nın nüfusu 757 930 kişidir. Bu nüfusun % 50.08'i erkek, %49.92'si kadındır. Malatya, bu değerle Türkiye toplam nüfusunun %1'ini oluşturmaktadır. Malatya, 81 il arasından toplam nüfus bakımından 28. şehir nüfusu bakımından 26. köy nüfusu bakımından ise 25. sıradadır.

Malatya bir milyona yaklaşan nüfusu, 14 ilçesi ve 500 kadar köyü ile Türkiye'nin orta büyüklükteki önemli illerinden biridir. TÜİK'in adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Malatya nüfusunun merkez ve ilçelerinin il içi, ülke içi ve ülke dışı dağılımı Tablo 2.2'de verilmiştir.

Tablo 2.2. Malatya Nüfusunun İl İçi, Ülke İçi ve Ülke Dışı Dağılımı (TÜİK, 2009)

İlçe Adı	İlçe Merkezindeki Nüfusu	İl Merkezindeki Nüfusu	İl İçi Diğer İlçelerdeki Toplam Nüfus	İl İçi Toplam Nüfusu (İl, İlçeler)	Ülke İçi Toplam Nüfusu (Malatya Hariç)	Ülke Dışı Toplam Nüfus	Dünyadaki Toplam Nüfus
Merkez	198.355	198.355	9.696	208.031	112.481	10.797	331.309
Akçadağ	31.192	31.498	2.018	64.708	49.502	14.061	128.271
Arapkir	9.716	2.611	253	12.580	47.540	1.205	61.325
Arguvan	7.924	8.460	580	16.964	33.565	3.149	53.678
Battalgazi	17.431	13.856	610	31.897	11.829	1.064	44.790
Darende	35.314	4.421	823	40.558	63.999	2.479	107.036
Doğanşehir	38.423	9.494	1.080	48.997	36.102	5.901	91.000
Doğanyol	4.755	963	123	5.841	17.972	292	24.105
Hekimhan	22.736	17.525	2.032	42.293	46.919	5.790	95.002
Kale	6.310	4.109	168	10.587	27.803	377	38.767
Kuluncak	8.129	1.702	509	10.340	16.045	1.353	27.738
Pütürge	20.674	5.986	1.161	27.821	95.995	1.203	125.019
Yazıhan	15.971	14.272	932	31.130	13.190	2.752	47.072
Yeşilyurt	21.919	28.275	1.841	52.035	25.388	3.430	80.853
Dünyadaki Malatyalı sayısı: 1.255.965							

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Malatya'nın nüfus yapısı ve göç durumuyla ilgili aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir.

- Malatya'nın mevcut durumda en çok nüfus barındıran ilçeleri sırasıyla (Merkez hariç) Doğanşehir, Darende ve Akçadağ; en az nüfus barındıran ilçeleri ise Arguvan, Kale ve Doğanyol'dur.
- İl içine en çok göç veren ilçeler sırasıyla Akçadağ, Yeşilyurt ve Hekimhan; en az göç veren ilçeler ise Doğanyol, Kuluncak ve Arapkir'dir.
- İl dışına en çok göç veren ilçeler sırasıyla Pütürge, Darende ve Akçadağ; en az göç veren ilçeler ise Battalgazi, Yazıhan ve Kuluncak'tır.
- Yurt dışına en çok göç veren ilçeler sırasıyla Akçadağ, Doğanşehir ve Hekimhan'dır.
- Değişik yerlerdeki nüfusları dikkate alındığında en çok nüfusa sahip ilçeler sırasıyla Akçadağ, Pütürge ve Darende; en az nüfusa sahip ilçeler ise Doğanyol, Kuluncak ve Kale'dir.

2.3. Malatya'da Sosyal Doku

Malatya Doğu, Güneydoğu, Güney ve Orta Anadolu bölgelerinin kesişme noktasında bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Malatya tarih boyunca farklı din, dil, etnisite ve kültüre sahip medeniyet ve topluluklara ev sahipliği yapmıştır. Bu özelliği nedeniyle Malatya sosyal yapı açısından çeşitlilik ve zenginlik gösterir.

Malatya, Anadolu'nun diğer birçok kentinde olduğu gibi tarihin farklı dönemlerinde olmak üzere önemli kültürel ve sosyolojik dönüşümler yaşamıştır. Bu değişim ve dönüşüm süreci iç dinamiklerden daha çok, dış dinamiklerin etkisiyle gerçekleşmiştir. Bu değişim günümüzde de devam etmektedir. Her seferinde dışarıdan gelen kültürel etkiler gerek Malatya'nın gerekse diğer Anadolu kentlerinin yerel kültürüne karışmış, yeni bileşimler ortaya çıkarmış ve kentlerimizin sosyal, kültürel, ekonomik ve demografik yapılarını belirlemiştir.

Türk toplumunun kültürel değişim aşamaları tedrici bir süreç izlemiş olsa bile önemli dönüm noktalarına sahiptir. Bu dönüm noktalarından ilki şüphesiz ki çadır yaşamından yerleşik hayata geçişle gerçekleşmiştir. İkinci değişim dalgası İslam dinini kabulle, üçüncü değişim dalgası ise Batıya yönelmeyle başlamıştır ve bu süreç hâlâ devam etmektedir. Bu süreç toplumumuz bünyesinde ciddi dönüşümlere sebep olmuştur. Örneğin otuz yıl öncesine kadar yüzde sekseni köylerde yaşayan ülkemiz insanının artık neredeyse yüzde sekseni şehirlerde yaşamaktadır. Malatya kent kültürünün ve sosyal dokusunun oluşmasına gerek geçmişte yaşanan gerekse son yıllarda yaşanan göçlerin önemli etkileri olmuştur.

Doğu ile Batıyı, eski ile yeniyi, modernlik ile gelenekselliği bir arada yaşatan Malatya, Battal Gazi gibi tarihi kişilikleri, İsmet İnönü ve Turgut Özal gibi siyasi kişilikleri, Somuncu Baba ve Niyazi Mısri gibi manevi kişilikleriyle, şiirleri, türküleri, ozanları ve folkloruyla, semah ve halayıyla, tandır ekmeği, kâğıt kebabı, katmeri ve kömbesiyle önemli bir kültür ve medeniyet şehridir.

Bu anlamda Malatya, Türk'ü, Kürt'ü, Sünni'si ve Alevi'siyle ülkemizdeki kültür ve insan zenginliğinin belli bir ahenk ve insicamla bir araya geldiği, bir coğrafyada buluşup kaynaştığı ve bu renklerin birbirini tamamlayarak adeta bir "ebru" oluşturduğu güzel bir coğrafyadır. Malatya farklı düşüncelere karşı hoşgörüsüyle tanınan ve birbirlerinin yokluğunda varlık, mutsuzluğunda mutluluk arayan değil, birbirlerinin varlığında anlam ve zenginlik bulan insanların yaşadığı bir coğrafyadır.

Dahası ilimizdeki hoşgörü ortamı ve Malatya insanının misafirperverliği ve olgun tavrı dışarıdan ilimize yaşanan göçlerin önemli sebeplerinden biridir aynı zamanda. Zira ilimize dışarıdan gelen insanlar kuşkulu gözlerle ve yabancı bakışlarla karşılanmayacaklarını bilirler.

Malatya'nın bu özelliği daha da güçlendirilmeli ve hem bölge hem de ülkemiz için bir model örneğe dönüştürülmelidir. Bu bağlamda Germiyanogullarının Malatya tarihi içerisindeki yeri yeniden değerlendirilmeli ve bu miras "Germiyan Projesi" adı altında sosyal bir barış projesine dönüştürülmelidir. Germiyanogulları için "Türklerin ve Kürtlerin akrabalığından neşet etmiş bir topluluk" olarak söz ediliyor olması bu projenin en önemli dayanağını teşkil edecektir. Nitekim ünlü seyyahımız Evliya Çelebi de Malatya hakkında Türklerin ve Kürtlerin şehri diye söz etmiştir.

Gerek günümüzde gerekse geçmişte etnisite, dini inanç vb. açılardan farklılıklar içeren şehirlerin ve ülkelerin bu özelliklerini bir zenginliğe dönüştürmeleri durumunda daha hızlı geliştiği, daha canlı ve renkli bir toplum oluşturdıkları ve insan, eşya, bilim ve teknoloji, hayat ve ölüm hakkında daha çok şeyler ürettikleri bilinmektedir. Bunun en iyi örneği geçmişte Osmanlı, günümüzde ise ABD'dir. Bunun

olmadığı yerlerin ise zaman içinde tek düzelik, monotonluk, sığlık, verimsizlik vb. marazlarla karşılaşmaları adeta kaçınılmaz olmaktadır. Nasıl ki tek bir renkten oluşan tabiat sıkıcı olacaksa çeşitlilik içermeyen ortam, şehir ve toplumlar da sıkıcı olacaktır.

Zira farklı düşünceler olmadığında diyalektik süreç işlemeyecek, tartışma kültürü oluşmayacak, insanoğlunun kadim iyi, doğru ve güzel arayışı devam etmeyecek, insanlar tek tipleşecek ve hayat sıkıcı bir hal almaya başlayacaktır. Örneğin Malatya'nın önemli sosyal gruplarından biri olan Alevi insanlarımız ve inanç dünyamızın önemli unsurlarından birini oluşturan Alevilik, geçmişten günümüze ilimizin kültür dünyasının ve sosyal dokusunun şekillenmesinde önemli bir yere sahip olmuştur. Kültür ve sanat hayatımıza özellikle folklor ve halk müziği alanında önemli katkılar sunan Alevi insanlarımızın varlığı, Malatya'da kentlilik bilincinin gelişmesinde önemli ve hızlandırıcı bir etkiye sahip olmuştur. Dahası, bir sosyal grup olarak Alevilerin varlığı, ilimizde farklılıkların barış içerisinde bir arada yaşama kültürünün yaygınlaşması açısından oldukça önem arz etmektedir.

Bu konuda tek sorun, önemli bir zenginliğimiz olarak gördüğümüz farklılıklar içeren sosyal dokumuzun, iyi anlaşılmadığı, ehil ve vizyon sahibi yöneticilerle buluşmadığı durumlarda geçmişte bazı olumsuz örneklerini yaşadığımız sosyal kırılganlıklara, toplumsal risklere ve manipülasyonlara açık hale gelme ihtimalidir. Bu anlamda Malatya'nın sosyal kırılganlık özelliği bir vakıadır ve bu riski azaltmak ve sosyal kesimler arasında iletişim, işbirliği ve geçişkenliği artırmak için projeler geliştirilmelidir. Dahası ilimizin bu özelliği üretilecek bütün yaklaşım, proje ve kararlarda dikkate alınmalıdır. Bizleri farklı kılan her bir unsura karşın, aynı kılan onlarca unsurumuz olduğunu unutmamak, bu hususta dikkate alınacak şeylerin başında gelmelidir. Aynı tarih, aynı geçmiş, aynı gelecek ülküsü, aynı coğrafya, aynı din ve yüzlerce yıl süren beraberlik bunlardan sadece birkaçıdır.

2.4. Malatya'da Sivil Toplum

Sivil toplum; devletin denetimi altında olmayan, kararlarını bağımsız alan ve toplumsal etkinliklerde bulunan bireyler topluluğudur. Bu anlamda sivil toplum; aktif, katılımcı ve sorumlu vatandaşlığın yaşama geçtiği alandır. Sivil toplum, kamu ve özel sektörden sonra üçüncü sektör olarak ortaya çıkmış olup günümüzde toplumların en önemli sosyal sermayesi olarak kabul edilmektedir.

Sivil toplum örgütlülük düzeyi, bir toplumdaki dayanışma kültürünün, birlik olma bilincinin, toplumsal reşitliğin, vasiye ihtiyaç duymadan toplum olarak yaşama becerisinin, kendi kendine organize olma ve zor zamanda kendini savunma yeteneğinin en önemli göstergesidir.

İçişleri Bakanlığının verilerine göre, halen Türkiye'de 93.348 dernek faaliyet göstermektedir. Ülke nüfusuna oranlandığında yaklaşık 800 kişiye bir dernek düşmektedir. Birden fazla üyeliği olan bireyleri de içine alacak şekilde, tüm derneklerin toplam üye sayısı ise 8,5 milyon civarındadır. Bu da nüfusun yaklaşık %11'lik bir bölümünün dernek üyeliği yoluyla örgütlü faaliyetlere ve dolayısıyla sivil topluma katıldığı anlamına gelmektedir.

Gelişmiş Batı toplumlarıyla karşılaştırıldığında bu oranlar son derece yetersizdir. Örneğin; nüfusu 5,5 milyon olan Danimarka'da derneklerin toplam üye sayısının 18 milyon olduğu, Türkiye'de 10 kişi ortalama bir dernek üyeliği elde ederken, bir Danimarka vatandaşının ortalama 3 derneğe üye olduğu bilinmektedir (Saran, 2008).

Bu durumda basit bir karşılaştırma yapılacak olursa, bir AB ülkesi olan Danimarka'daki toplumsal örgütlülük düzeyinin Türkiye'den onlarca kat fazla olduğu söylenebilir. Sivil toplumdan ve sivil toplum kuruluşlarından söz edildiğinde, akla dernek ve vakıflardan çok “*baskı ya da çıkar grubu*” olarak adlandırılması gereken meslek odalarının ve sendikaların gelmesi ise ayrıca üzerinde durulması gereken bir konudur.

750 000'i aşkın bir nüfusa sahip olan Malatya'da toplam STK üyesi 35 000 kadardır. Bu rakam, nüfusun sadece %5'inin (tam rakam %4.69) sivil toplum faaliyetlerine katıldığını göstermektedir. Türkiye'de her 10 kişiden 1 kişi örgütlü sivil toplum faaliyetlerine katılırken bu oran Malatya için 20 kişiden 1 kişidir (FKA, 2010).

Yukarıda bahse konu olan rakamlar, Malatya'daki sivil toplum örgütlülük düzeyinin Türkiye ortalamasının yarısı kadar olduğunu göstermektedir. Bunun temel iki sebebi gerek Türkiye'de gerekse Malatya'daki sosyal sermayenin zayıflığı ve yasal düzeyde ülkemizdeki özgürlükler düzeninin elverişsizliğidir. Elbetteki ülkemizin yakın tarihinde yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasal kırılmalar da halkımızın sivil topluma mesafeli durmasında etkili olmuştur. Nitekim ülkemizin yakın geçmişinde neredeyse her on yılda bir yaşanan darbe ve sonrası süreçlerin ilk hedefi örgütlü topluluklar olmuştur.

Malatya ilinin toplam dernek üye sayısı, il nüfusuna oranı, TRB1 illeri ve Türkiye ortalaması ile karşılaştırması Tablo 2.3'te verilmiştir. Bu sonuçlara göre Malatya'da STK'lara katılım oranının komşumuz olan Elazığ'dan düşük olduğu, Türkiye ortalamasının ise ancak yarısı kadar olduğu görülmektedir.

Tablo 2.3. Dernek Üye Sayıları (2010)

	Malatya	Elazığ	Bingöl	Tunceli	TRB1	Türkiye**
Üye sayısı	34.561	27.503	7.571	3.590	73.225	7.396.591
Üye sayısı/nüfus* (%)	4,69	4,99	2,96	4,32	4,5	10,19

* 2009 nüfusuna oranlanmıştır. Kaynak: İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı (TÜİK, 2010a).

TÜİK verilerine göre hem Malatya'da hem TRB1 bölgesinde hem de Türkiye genelinde derneklerin en fazla faaliyet gösterdikleri ilk üç alan; spor, din ve yardımlaşmadır (TÜİK, 2010a).

Toplam dernek üye sayıları incelendiğinde hem Malatya'da hem de TRB1 bölgesinde kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği kültürünün zayıf olduğu söylenebilir. Zira toplam dernek üye sayısı bir bölgede yaşayan insanların dayanışma ve birlikte iş yapma kültürü hakkında fikir veren en önemli göstergelerden biridir. Bu eksikliğin giderilmesi noktasında sivil toplum önemli bir yere sahiptir. Gelişmiş ülkelerde sivil toplum kuruluşları, katılımcı demokrasinin en önemli sacayaklarından biri haline gelmiştir.

Malatya'nın gelişmesi, DPT'nin “Stratejik Çerçeve Uyum Belgesi”nde öngördüğü üzere 12 Cazibe Merkezinden biri olabilmesi ve vizyonunu gerçekleştirebilmesi için ildeki katılımcı vatandaşlık bilincinin artırılması, sivil toplumun güçlendirilmesi ve STK'ların mali, idari ve yönetsel kapasitelerinin geliştirilmesi öncelikli ihtiyaçlardan biridir.

3. MALATYA'DA EĞİTİM

Malatya'da eğitimin yapısı, sayısal değerleri ve fiziki altyapısıyla ilgili veri ve analizler her eğitim aşaması için bölge ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir.

3.1. Eğitim Kurumları, Personel ve Öğrenci Sayıları

Tablo 3.1. Kurum, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları

	Kurum Sayısı	Eğitimci Sayısı	Öğrenci Sayısı
Anaokulu	40	704	12.2216
İlköğretim	484	6.013	107.068
Ortaöğretim	118	3.626	54.411
Özel Eğitim	5	125	487
TOPLAM	647	10.468	174.187
Yükseköğretim	1	1373	29.271
GENEL TOPLAM	648	11.841	203.458

Kaynak: MEM ve ÖSYM 2012 Kayıtları

3.2. Malatya'da Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim ve bu alana yapılan yatırımlar başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere kadınların işgücüne katılım oranlarının artmasına bağlı olarak artmıştır. Bu ihtiyaç başlangıçta özellikle şehirlerde olmak üzere çalışan annelerin okula gitmeyen çocuklarının eğitimine yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Oysa Türkiye'de çalışan anne oranı Batıdaki kadar yüksek değildir. Bu anlamda ülkemizde çalışmayan annelerin çocuklarını (özellikle kırsal kesimdeki özgürce oynama ve sosyalleşme imkânına sahip çocuklar için) okul öncesi eğitime göndermelerinde bir zorunluluk yoktur (SETA, 2009).

Milli Eğitim Bakanlığının 2009 tarihinde yayımladığı 53 sayılı genelgede okul öncesi eğitim "0-6 yaş grubundaki çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren ve temel eğitim bütünlüğü içinde ilköğretime hazırlayan eğitim süreci" olarak tanımlanmıştır (MEB, 2009). Ancak Türkiye'de okula başlama yaşının 5 yaşa çekilmesiyle birlikte bu tanımlamanın da değişmesi gerekecektir. Önceki yaş sınırlarıyla Malatya'da okul öncesi eğitime devam eden öğrenci oranı %50'lere yaklaşmış ancak yapılan değişiklikle bu oran %32'lere gerilemiştir. Malatya'da okul öncesi eğitimle ilgili sayısal değerler Tablo 3.2'de, bölge ve Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırılması ise Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.2. Malatya'da Okul Öncesi Eğitim Verileri

Parametreler	Sayısal Değerler
Ana Okulu Sayısı	40
Ana Sınıfı Sayısı	273
Öğrenci Sayısı	12.221
Derslik Sayısı	550
Öğretmen Sayısı	595
Usta Öğretici Sayısı	109

Kaynak: MEM 2012 Kayıtları

Tablo 3.3. Okul Öncesi Eğitim Göstergelerinin Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması

Parametreler	Malatya	TRB1*	Türkiye
Kurum Sayısı	295	790	27.606
Öğrenci Sayısı	12.221	30.117	1.115.818
Öğretmen Sayısı	595	1319	48.330
Okullaşma Oranı (%)	32,7	33,9	29,8
Öğretmen Başına Öğrenci	20,5	22,8	23
Derslik Başına Öğrenci	22	23,8	24
Öğrenci Başına Bütçeden Alınan Pay (TL) (2010)	1.882	1.617	1.503

Kaynak: TÜİK ve MEM 2012 Kayıtları; *TRB1 Bölgesi (Malatya, Elazığ, Tunceli, Bingöl)

Eskiden sadece anne ve babaları çalışan çocukların bakımı meselesi olarak görülen okul öncesi eğitim, çocuklarda 0–6 yaş gelişme biyolojisinin daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasıyla birlikte günümüzde oldukça önem arz eden bir konu haline gelmiştir.

Araştırmalar çocuğun beyin gelişiminde en hassas dönemin 0–6 yaş dönemi olduğunu, zekâ gelişiminin yüzde 70'inin bu dönemde gerçekleştiğini, yine beynin uyarıların bol olduğu deneyimlerle geliştiğini, çok oynayan ve interaktif bir etkileşim içinde olan çocukların beyinlerinin yaşlıtlarına göre yüzde 20–30 daha fazla geliştiğini ortaya koymaktadır. İşte tam burada okul öncesi eğitim devreye girmektedir.

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranı ABD, İngiltere, Japonya, Belçika, Hollanda, Almanya ve Avusturya gibi gelişmiş ülkelerde %100'lere yaklaşmış, Hindistan ve Çin gibi ülkelerde bile ciddi mesafeler kat etmişken bizde bu oran son yıllarda yapılan kampanyalarla henüz %30'lar düzeyine ulaşmıştır.

3.3. Malatya'da İlköğretim

Gerek Türkiye'de gerekse Malatya'da ilköğretimde okullaşma oranlarının %100'e yaklaştırılması konusunda yoğun çaba gösterilmiş ancak henüz bu amaca ulaşamamıştır.

Malatya'da ilköğretimle ilgili sayısal değerler Tablo 3.4'te, bölge ve Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırılması ise Tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.4. Malatya'da İlköğretimle İlgili Sayısal Veriler

Parametreler	Sayı
İkili Eğitim Yapılan Okul Sayısı	78
Normal Eğitim Yapılan Okul Sayısı	406
İkili Öğretimdeki Öğrenci Sayısı	43.568
Normal Eğitimdeki Öğrenci Sayısı	63.500
Sınıf Öğretmeni Sayısı	2.992
Branş Öğretmeni Sayısı	3.021

Kaynak: MEB, 2012 Kayıtları

Tablo 3.5. İlköğretim Verilerinin Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması

Parametreler	Malatya	TRB1	Türkiye
Okul Sayısı	484	1.184	32.797
Öğrenci Sayısı	107.068	247.924	10.981.100
Öğretmen Sayısı	6.392	13.470	503.328
Okullaşma Oranı (%)	98,3	96,3	98,4
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	17	18,4	20
Derslik Başına Öğrenci	27	28,2	30
Devamsızlık Oranı (%)	6,2	14,6	11,6
Öğrenci Başına Bütçeden Alınan Pay (TL) (2010)	1.882	1.617	1.503

Kaynak: MEB, 2012 Kayıtları

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Malatya ilköğretimde okullaşma oranı, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları, devamsızlık oranı ve öğrenci başına düşen kamu harcaması açılarından hem bölge hem de Türkiye ortalamasına göre çok iyi durumdadır. Malatya, bu kriterlerden sadece okullaşma oranı açısından Türkiye ortalamasının çok az altındadır. Bu, ilimiz açısından oldukça anlamlı bir başarıdır. Ancak ortalama 27 olan derslik başına düşen öğrenci sayısının gerek il içinde gerekse merkez ile kırsal arasında oldukça değişkenlik arz ettiği bilinmektedir. Örneğin bir okulda 15–20 olan derslik başına düşen öğrenci sayısı başka bir okulda 40 – 50 olabilmektedir.

İlköğretimde önemli diğer bir sorun ise okul yetersizliğinden dolayı çocukların okulda yarım gün tutulduğu ikili eğitimidir. Bu tarz eğitim ciddi sorunlara yol açmaktadır. Öğrencilerin okulda kalma süreleri yarım günle sınırlandırıldığından öğrencilere yeterli serbest zaman verilememekte ve özel yeteneklerini sergileyebilecekleri bireysel ve grupsal çalışmalar yaptırılmamaktadır. Zamanın kısıtlı olması, öğretmenler üzerinde, önemli gördükleri bazı derslere müfredatın öngördüğünden daha fazla zaman ayırarak, diğer bazı dersleri yapmama eğilimine yol açmakta; bu durum ise beden eğitimi, müzik, resim ve iş eğitimi gibi derslerin yapılmasını engellemektedir.

Ülkemizde sosyal geçişliliğin en önemli aracı olan eğitimde, bu gibi problemlerin varlığı hem fırsat eşitsizliğine yol açmakta hem de ülkenin ihtiyaç duyduğu zeki ve başarılı öğrencilerin eğitimlerine devam etmelerini zorlaştırmaktadır. Oysa bir ülkenin geleceği önemli oranda zeki ve başarılı çocuklarını olabildiğince ileriye taşımasına bağlıdır. Bu yüzden, eğitime daha fazla kaynak aktararak, çocukları uyku saatinde yollara dökken ve tam bir koşuşturma içinde geçen yarım gün eğitimden tam gün eğitime geçilmelidir. Kaldı ki yeni sistemde zorunlu ve seçmeli ders sayılarının arttırılmış olması önümüzdeki birkaç yıl içinde ikili sistemin uygulamasını imkânsız hale getirecektir.

Özellikle ilköğretim sistemimizle ilgili diğer önemli bir sorun da öğretmenlerimiz arasındaki bilgi, beceri ve yetenek farklılıklarıdır. Çok sayıda öğretmenle muhatap olunan ortaöğretim ve yükseköğretimde çok ciddi sorunlara yol açmayabilecek olan bu durum tek öğretmene dayalı ilköğretim sisteminde can yakıcı bir soruna dönüşmektedir. Bundan kurtulmanın tek yolu ise öğretmenlerle ilgili olarak başarıyı ödüllendiren, başarısızlığa yaptırım uygulayan bir sisteme geçmektir. Bundan da önemlisi, “toplumda herkesin öğretmen olabileceği” görüşünden vazgeçerek öğretmenliğin özel bir yetenek ve bilgi gerektiren bir meslek olduğuna inanmaktır.

3.3.1. Beş (5) Yaş Uygulaması

Ülkemizde ilk okuma yazmaya başlamada yıllardır 72 ayını doldurma şartı aranmaktaydı. Ancak okuma yazmaya başlamada çocukların fiziksel ve zihinsel gelişmişliğinin esas olması, ülkemizin gelişmişliğine paralel olarak çocukların fiziksel ve zihinsel gelişmişlik düzeylerinin yükselmesi dikkate alındığında ilk okuma yazmaya başlama yaşının 66 aya çekilmesi doğru bir karardır.

Ekonomik gelişmişlik arttıkça çocuklar daha iyi beslenmekte ve fiziksel gelişimleri daha iyi olmaktadır. Bu açıdan 20-30 yıl öncesine göre çok daha iyi durumda olduğumuz söylenebilir. Diğer taraftan yaygınlaşan okul öncesi eğitim, çocukların özellikle kas gelişimi ve zihinsel algılama düzeylerini yükseltmiştir. Teknolojik gelişmeler, görsel ve çevresel unsurlar çocukların zihinsel gelişimini olumlu etkileyen diğer bazı faktörlerdir.

Bu yüzden ilgili yeterlilikler açısından istenen düzeye gelmiş çocukları 72 aya kadar bekletmek zaman kaybından başka bir şey değildir. Bu uygulamada yanlış olan ülkemizin kültürel, coğrafik ve gelişmişlik farklılıkları dikkate alınmaksızın uygulamanın zorunlu hale getirilmesidir. Oysa ilgili uygulama tercihe bırakılsa ve sadece teşvik edilseydi çok muhtemel ki aynı okullaşma oranları yakalanacaktı.

Diğer taraftan yaşın erkene çekilmesiyle birlikte bu çocukların ilk okuma yazmaya başlama müfredatlarında da yenilikler yapılmıştır. Yeni uygulamada ilkokula başlayan çocuklara okul öncesi eğitimi gibi oyunlarla, resimlerle kas gelişimi ve diğer fiziksel gelişim çalışmaları yaptırılmaktadır. Oysa bu çocuklar hazır oldukları için okula kabul edilmişlerdi. Şimdi kasım, aralıkta okuma yazmaya başlanılacağı ve birinci sınıfın bütününün okuma yazmaya ayrılacağı anlaşılmaktadır. Önceki sistemde ise birinci dönemin sonunda çocukların önemli bir bölümü okuma yazmaya geçiyor, ikinci dönem ise pekiştirme ve geliştirme çalışmalarına ayrılıyordu. Bu anlamda çocukların hazır diye okula alınması ancak hazır olmadıkları için okul öncesi eğitimine benzer uygulamalar yaptırılması ciddi bir çelişkidir.

Okula başlama yaşının erkene çekilmesi olumlu olmasına karşın yeterli hazırlıklar yapılmadan uygulanmaya konulması ciddi sıkıntılar oluşturmuştur. Şu anda aralarında yaklaşık 18 ay yaş farkı bulunan çocuklar aynı sınıfta eğitime tabi tutulmaktadır. Dahası, bu durumda öğretmenlerin hangi yaş grubuyla, hangi materyallerle ilk okuma yazmaya başlayacakları konusunda belirsizlikler oluşacaktır.

3.3.2. 4+4+4 Eğitim Sistemi

Dünya genelindeki uygulamalara bakıldığında, ortalama eğitim süresi 11-12 yıl veya daha uzundur. Türkiye'de ise yetişkin nüfusun ortalama eğitim süresi 6-6,1 yıl civarındadır. Başka bir ifadeyle, gelişmiş dünya ülkeleri ile Türkiye'nin eğitim süresi arasında tam yarı yarıya bir fark söz konusudur. Avrupa Birliği ülkeleri 2020 yılına kadar nüfuslarının en az yüzde 90'ını lise mezunu yapmak üzere hedeflerini revize etmişlerdir. Japonya ve Güney Kore, çağ nüfusunun yüzde 100'ünü üniversite mezunu yapmayı tartışmaktadır.

Kademeli bir şekli öngörmesi ve belki de uzun yıllardan sonra sivil toplum tarafından kullanılan bir inisiyatifle gerçekleştirilmesi bu sistemin olumlu yanlarıdır. Zira sekiz yıllık eğitimin kademeli hale getirilmesi, taşınabilir eğitim ile yatılı eğitim sorunlarını da azaltma potansiyeline sahiptir. Şu an ülkemizde 687.056 öğrenci taşınabilir eğitimle öğrenim görmektedir. Yeni durumda birinci kademe okulları, öğrenci sayısının az olduğu yerleşim birimlerinde dahi açılabilir.

Bununla birlikte sistemin neden 5+3 değil de 4+4 şeklinde uygulandığının mantığı açık değildir. İlk kısmın beş yıl olmasının ne gibi sakıncaları vardır belli değildir. Ortaokulların fiziki imkân ve öğretmen istihdamı bakımından her bölgeye rahatlıkla ulaştırılamayacağı da aşikârdır. Kaldı ki yıllardır ortaokulun 6. sınıftan itibaren başlaması hem müfredat hem de öğretmen istihdamı açısından oldukça kabul görmüş bir sistemdir. Oysa şimdi üç yılda verilen konuların dört yıla dağıtılması gerektiğinden yeni müfredat hazırlanması zorunluluğu doğmuştur. Mevcut müfredatın 2005 yılında yenilendiği düşünüldüğünde yeniden bir müfredat hazırlanması ciddi bir israfa yol açacaktır. Beş yılda bir değiştirilen ders kitaplarının çoğu ikinci beş yıl için yeni yazılmışken şimdi yeniden yazılacak olması da ayrı bir israftır. Oysa 4+4 sistemine geçilecekse bile tedrici bir uygulamayla yapılması çok daha anlamlı olacaktır.

Nitekim Amerikan Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 yılında hazırlanan bir rapora göre, G-8 ülkelerinin, ilk ve ortaokulu kapsayan eğitim sistemleri şu şekildedir: Kanada (6+3), Fransa (5+4), Almanya (4+6), İtalya (5+3), Japonya (6+3), Rusya (4+5), İngiltere (6+3), ABD (Eyaletlere göre değişmekle birlikte 6+3). Bütün bu gelişmiş ülkelere göre, bu ülkelerin tamamı, ilk sekiz yılı kademeli bir şekilde yapmaktadırlar.

Diğer taraftan Türkiye’de eğitim sistemi hâlâ, devlet tekeline, tek tipçi ve toplumun taleplerini karşılamaktan ve çeşitliliğini kucaklamaktan çok uzaktır. Hükümet, eğitim sisteminde özgürlükleri genişletme ve çeşitliliği kucaklama adına esnekliği artırma konusunda ürkek de olsa bir adım atmıştır. Eğitim sistemindeki değişiklikler asla bu ürkek adımla sınırlı kalmamalı, daha fazlası için alternatifler tartışılmalı ve toplumsal talepler dillendirilmelidir (Gür, 2012).

3.4. Malatya’da Ortaöğretim

Malatya’nın ortaöğretim verileri Tablo 3.6’da, ilgili değerlerin bölge ve Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırılması ise Tablo 3.7’de verilmiştir.

Ortaöğretimde, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirilmesi konusunda ortaya konan çabalar oldukça yetersizdir. Bu konuda ülke olarak yeterli bir bilgi ve tecrübe birikimine sahip değiliz. Yapılan araştırmalar, mezunların büyük çoğunluğunun sevmediği ya da yanlışlıkla seçtiği bir bölümü okumak ya da bir mesleği yapmak zorunda kaldığını göstermektedir. Bu, hem insanımızın mutluluğu adına hem de ülkemizin potansiyel yeteneklerini kaybetmesi adına oldukça üzücü bir durumdur.

Gelişmiş birçok ülkede eğitim sürecinin her aşamasında hatta üniversiteden sonra bile alan ve meslek değiştirme imkânı tanınmaktadır. Benzer yaklaşım Türkiye’de de yaygınlaştırılmalıdır. Son zamanlarda bu konuda oldukça önemli gelişmeler olmakla birlikte hâlâ yeterli değildir.

Üniversiteye girişte uygulanan sistem, üniversite hazırlık kurslarının liselerin yerlerini almasıyla sonuçlanmıştır. Bu durum bir taraftan okulları işlevsiz hale getirirken, diğer taraftan da hazırlık kurs giderlerini dar gelirli aileler için ciddi bir yüke dönüştürmüştür. Öyle ki kurs ücretleri çoğu dar gelirli ailelerin aile bütçesindeki en önemli gider kalemlerini oluşturmaya başlamıştır.

Tablo 3.6. Malatya’da Ortaöğretimle İlgili Sayısal Veriler

	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Genel Liseler	39	1.116	21.577
Anadolu Liseleri	23	631	7.117
Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri	1	37	211
Anadolu Öğretmen Lisesi	4	111	1.318
Spor Lisesi	1	21	178
Fen Lisesi	1	32	380
Sosyal Bilimler Lisesi	1	13	201
Endüstri Meslek Lisesi	5	388	5.128
METEM(Erkek)	3	91	1.078
Çok Programlı Lise(Erkek)	2	45	714
Tarım Meslek Lisesi	1	15	223
Kız Meslek Lisesi	4	177	2.525
Çok Programlı Lise (Kız)	2	40	662
METEM(Kız)	1	37	563
Ticaret Meslek Lisesi	1	47	795
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	1	39	499
Anadolu Ticaret Turizm ve Otelcilik	1	30	193
Çok Programlı Lise	1	14	168
İmam-Hatip Lisesi	2	94	2.072
Anadolu İmam-Hatip Lisesi	6	120	1.813
Sağlık Meslek Lisesi	2	74	615
İş Okulu	1	18	108
TOPLAM	103	3.190	48.138

Kaynak: MEM, 2012 Kayıtları

Tablo 3.7. Ortaöğretim Verilerinin Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması

		Malatya	TRB1	Türkiye
Kurum Sayısı		125	271	9 672
Öğrenci Sayısı		60 578	127 282	4 756 286
Öğretmen Sayısı		3 190	6 654	235 814
Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı		15	15	16
Derslik Başına Öğrenci Sayısı		30	29	31
Okullaşma Oranı (%)		80.0	51.3	69.3
Devamsızlık Oranı (%)	Genel Ortaöğretim	21.8	27.6	28.0
	Mesleki-Teknik Ortaöğretim	36.6	37.6	35.7
Öğrenci Başına Bütçeden Alınan Pay (TL) (2010)	Genel Ortaöğretim	2 613	2 446	2 251
	Mesleki-Teknik Ortaöğretim	4 156	3 579	2 780

Kaynak: MEM, 2012 Kayıtları

Okullarda yürütülen mesleki rehberlik çalışmaları daha çok bir üst öğrenim kurumuna gitmeyi planlayanlara dönük yapılmaktadır. Bu anlamda rehberlik sistemi liseden sonra üniversiteye gidemeyen neredeyse %70- 80'lik kısmı kapsamamaktadır. Bu eğitimin demokratiklik ilkesi ile çelişmektedir.

Türkiye'de lise eğitiminin tek gayesi öğrencileri üniversiteye hazırlamak olarak algılanmaya başlanmıştır. Bu sağlıklı bir lise eğitimi için anlamlı bir misyon değildir. Kaldı ki lise mezunlarımızın en az %70-80'i üniversiteye devam edememektedir. Bu kitle neredeyse tamamen görmezden gelinmekte ve tüm projeksiyon çalışmalarının kapsamı dışında tutulmaktadır.

Okuldan erken ayrılan öğrencilere iş arama teknikleri, iş piyasasının özellikleri, çalışkan ve üretken bir insan olmanın önemi, etkili özgeçmiş yazma, mülakat teknikleri, bir iş görüşmesine nasıl hazırlanılacağı, etkili karar verme, öz denetim, planlama ve organizasyon, zaman yönetimi gibi önemli konularda yeterli beceriler kazandırılmalıdır. Bunun yapılması durumunda beceri ve özgüven kazanan öğrencilerin üniversiteye gitme dışında da seçenekleri olacak ve üniversite kapılarında yığılma azalacaktır. Bu anlamda liselerin asıl misyonu, mezunlarını gerçek hayata hazırlamak olmalıdır.

3.4.1. Zorunlu Lise Eğitimi

Lise eğitiminin zorunlu hale getirilmesi de tartışmaya açıktır. "Zorunlu" sıfatı eğitimde gereğinden fazla alanda kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum insan hakları, demokratik tutum ve genel özgürlükler açısından sorunludur. Zorunlu lise eğitimi, özellikle bazı kırsal bölgelerde kızların okula devamı ve böylece çocuk yaşlarda evlendirilmelerinin engellenmesi açısından olumlu görülebilir. Ancak bunun dışında çok savunulur görülmemektedir. Kaldı ki mevcut durumda ortaöğretim okullaşma oranı oldukça yükselmiştir. Belki de tek yapılması gereken sadece teşvik etmek olmalıydı. Bu yapılmış olsaydı büyük ihtimalle birkaç yıl içinde bu oran % 90'ları aşacaktı. Bu ise yeterli kabul edilebilirdi. Bütün öğrencilerin lise okuyacak akademik yeterliği gösteremeyeceği ve ortaokul düzeyinde eğitim gerektiren alanlara yönelmek isteyebileceği de unutulmamalıdır.

Doğrusu bütün gelişmiş ülkelerde zorunlu eğitim söz konusudur. Fakat bu zorunluluk, alternatif eğitim biçimleri olan evde eğitim, açık öğretim, uzaktan eğitim, kilise/cemaat okulu vb. eğitim şekillerini dışlamamaktadır. Örneğin, ABD'de eğitim zorunlu olmakla birlikte, alternatif eğitim biçimleri bir hak olarak kabul edilmektedir. Amerikan nüfus sayımlarından elde edilen resmî rakamlara göre, 2007 itibarıyla, Amerika'da bir buçuk milyondan fazla öğrenci, evde eğitim almaktadır. Evde eğitim alan öğrenci sayısı uzun yıllardır Amerika'da istikrarla artmaktadır. Benzer eğilim başka ülkelerde de vardır. Örneğin, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Uluslararası Eğitim Bürosunca yayımlanan bilgilere göre, evde eğitim anlayışı Kanada'da da gittikçe yaygınlaşmaktadır. Dahası, alternatif eğitim biçimleri, evde eğitimle sınırlı değildir. Gelişmiş ülkelerin tamamında, özel okullar, devlet okullarından farklı bir şekilde, kendi eğitim felsefesi ve müfredatla eğitim vermekte serbesttirler. Devlet sadece belli eğitim çıktılarını ölçmekte ve eğitimin yeterliğine karar vermektedir.

Türkiye'de eğitim sisteminin temel sorunlarından biri de eğitim sisteminin toplumun taleplerini karşılayamamasıdır. Bundan kurtulmanın yolu, devlet eliyle yürütülen ve tek tipçi bir eğitim yaklaşımı yerine topluma alternatifler sunan ve toplumun çeşitliliğini kuşatabilen bir eğitim sistemine geçmektir.

3.5. Malatya'da Meslek Eğitimi

Malatya'da meslek eğitimiyle ilgili sayısal veriler ile bunların bölge ve ülke ortalamalarıyla karşılaştırılması Tablo 3,8' de verilmiştir.

Tablo 3.8. Meslek Eğitiminin Bölge ve Ülke Ortalamasıyla Karşılaştırılması

Parametreler	Malatya	TRB1	Türkiye
Kurum Sayısı	52	116	5501
Öğrenci Sayısı	21592	44379	2090220
Öğretmen Sayısı	1223	2581	113098
Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı	14	14	16
Derslik Başına Öğrenci Sayısı	33	33	35
Devamsızlık Oranı (%)	36,6	37,6	35,7
Mesleki Eğitimin Ortaöğretim İçindeki Payı (%)	41,60	42,80	56,87
Öğrenci Başına Bütçeden Alınan Pay (TL) (2010)	4156	3579	2780

Kaynak: TÜİK ve MEM, 2012 Kayıtları

Yukarıdaki tablo incelendiğinde meslek eğitiminde Malatya'nın öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı ile öğrenci başına düşen kamu harcaması açısından Türkiye ortalamasının üstünde görülmektedir. Bunun yanı sıra Malatya'nın meslek eğitimine devam eden öğrenci oranı ülke ortalamasının altındadır.

Diğer taraftan günümüzde meslek eğitiminde paradigma boyutunda değişimler yaşanmaktadır. Öğrencilerin erken yaşlarda katı bir şekilde belli mesleklere yönlendirildiği uygulamalar dünyada hızla terk edilmektedir. Bunun yerine öğrenciler akademik liselerde çok yönlü ve çok boyutlu bir eğitim programına tabi tutulmakta ve ayrıca seçmeli derslerle birçok mesleğin temelleri öğretilmektedir.

Bu anlamda ülkemizde de eğitimle ilgili temel öncelik; hızla gelişen, değişen ve dönüşen bir ülke olarak özellikle iletişim becerisi ve sosyal zekâ açısından gelişmiş, analitik ve eleştirel düşünebilen, girişimcilik yeteneği açısından temayüz etmiş bir gençlik yetiştirilmesi olmalıdır. Bu ise ancak iyi yapılandırılmış bir akademik eğitimle mümkün olabilir. Bunun sağlanması ülkenin, önce sosyokültürel sonra ise sosyoekonomik gelişmesini tetikleyecektir. Bu, demokrasinin ve özgürlüklerin gelişimi açısından da önemlidir.

Özellikle bilgi çağına geçişini önemli oranda tamamlamış gelişmiş ülkelerde işgücü gereksiniminin beden gücünden beyin gücüne kaydığı dikkate alınarak meslek eğitimi ortaöğretim düzeyinden ön lisans ya da lisans düzeyine çekilmiştir. Mesela ABD, İngiltere, Kanada ve Japonya gibi ülkeler bunu önemli oranda başarmışlardır. Bu ülkelerin ortaöğretim sisteminde meslek lisesi neredeyse tamamen sistemin dışına çıkarılmış ve lise öncesi yönlendirmeden vazgeçilmiştir. Kıta Avrupa'sında ve başka birçok yerde meslek eğitimi hâlâ ağırlıklı olarak ortaöğretimde verilirken, yukarıda bahsi geçen gelişmiş ülkelerde yükseköğretim düzeyine kaydırılmıştır. Türkiye bilgi çağına daha hızlı uyum sağlamak istiyorsa bu eğilimi dikkate almalıdır.

Dahası, bir eğitim sisteminin öncelikli ve temel amacı işgücü yetiştirmek olmamalıdır. Sanayi kuruluşlarının işgücü ihtiyacı öncelikle kendi sorunlarıdır ve ihtiyaç duydukları işgücünün temini için kaynak ve altyapı hazırlamalıdır. Eğitimin esas amacı; sadece ve sadece insanı özgürleştirmek, zihinsel, duygusal, bedensel ve entelektüel açıdan geliştirmek, kendini keşfetmek yolunda öğrenciye olabildiğince çok seçenek ve imkân sunmak olmalıdır. Bu yapıldıktan sonra isteyen sanayi kuruluşu, yetişmiş bu kitle içinden ihtiyaç duyduğu kadar insana ilgili alanda eğitim vermeli ve istihdam etmelidir. Bu anlamda çocuklara ve gençlere verilen eğitimin içeriğini iş dünyasının talepleri odaklı belirlemekten vazgeçilmelidir.

Dünyanın hiçbir yerinde iş dünyası, bizde olduğu kadar devlete adeta adrese teslim işgücü siparişiinde bulunamaz. Bunun yerine işçi eğitimi için eğitim merkezi kurar, kaynak ayırır ve ihtiyaç duyduğu işgücünü kendisi yetiştirir. Maalesef bizde iş dünyası genel itibarıyla hâlâ işçi eğitimine kaynak ayırmadan, teknoloji geliştirmeden, AR-GE çalışması yapmadan, ihracata yönelmeden, çalıştıracağı işçinin eğitimi bile devletten bekleyerek para kazanma eğilimini sürdürmektedir. Bu yaklaşımdan vazgeçilmelidir.

Yetenek ve potansiyelini keşfetmelerine fırsat verilmeden daha çocuk yaşta hiçbir bedel ödemeye yanaşmayan iş dünyasının talep ve istekleri doğrultusunda talime (eğitime değil) tabi tutulan öğrencilerin bu hali, boyu uzamasın diye sürekli budama işlemine tabi tutulan Japon bonzai ağaçlarının durumunu andırmaktadır. Uzun süre uygulanması halinde uygulandığı her yerde bir tür kast sisteminin oluşmasına ve efendi köle ilişkisinin gelişmesine yol açan feodalite kalıntısı bu yaklaşım bir an önce terk edilmelidir. “*Meslek lisesi meselesi, memleket meselesidir*” tartışmalarına bir de bu gözle bakılmalıdır.

Birçok ülkede uygulanan ve küçük bir azınlığa akademik eğitim verip diğerlerini çok küçük yaşlarda fabrikalara yönlendiren ve çocukları akademik ve entelektüel açıdan geri bırakan uygulamanın faturası özellikle bazı Avrupa ülkelerine, neredeyse okuma yazma bilmeyen, temel zihni melekelerden yoksun milyonlarca çocuk ve genç olarak geri dönmektedir. Oysa çocukları küçük yaşlarda farklı kategorilere ayırmaktan vazgeçen ve yönlendirmeyi mümkün mertebe daha geç yaşlarda ve esnek yöntemlerle gerçekleştiren ülkelerin hem eğitim hem de ekonomik büyüme açısından önemli ilerlemeler kaydettiğine şahit olmaktadır. Finlandiya, İsveç, Norveç ve G. Kore gibi ülkeler bunun örneğidir.

Bu anlamda Türkiye’de orta vadede meslek liseleri akademik liselere ya da isteyen herkesin istediği zaman gidip meslek öğrenebileceği paralel mesleki eğitim merkezlerine dönüştürülmelidir. Bu anlamda meslek öğrenilen yerler diploma veren okul olarak değil, sertifika veren bir meslek eğitim merkezi olarak görülmelidir. Mevcut haliyle hem akademik hem de meslek eğitimi verilen uygulama çoğunlukla iki alanın da verilemediği bir sonuca yol açmaktadır.

Meslek öğrenmek isteyen bir öğrenci akademik liseye devam ederken bir taraftan da bugün dershaneye giden öğrenciler gibi boş zamanlarında (haftada 5–10 saat) meslek eğitim merkezlerine devam ederek bir mesleği öğrenecek ya da bu işi ön lisans ya da lisans düzeyine erteleyecektir. Ya da üniversiteyi kazanamayınca bir yılını bu işe ayırıp yoğun bir eğitimle bir mesleği öğrenecektir. İyi bir akademik lise eğitimi almış bir öğrenci çok daha kısa sürede bir mesleği öğrenebilecektir. Kaldı ki bilgi çağı mesleklerinin yapısı yeterli düzeyde bir akademik eğitim altyapısını zorunlu kılmaktadır.

Bu uygulama ülkemizde arz odaklı olan mesleki ve teknik eğitimin talep odaklı olmasını da sağlayacaktır. Ayrıca bu yolla, ilgili alanda çalışıp çalışmayacağı belli olmayan kimselere boş yere çok daha pahalı bir eğitim olan meslek eğitimi verilmek zorunda kalınmayacaktır.

Türkiye’de meslek liselerine yönelik uygulanan MEGEP ve meslek yüksekokullarına yönelik uygulanan İKMEP projelerinde olduğu gibi merkezden ders, içerik ve müfredat belirleme yaklaşımından vazgeçilmelidir. Aşırı merkeziyetçi bu yaklaşım bilgi çağında sürdürülebilir bir yaklaşım değildir. Yapılması gereken şey meslek elemanlarından istenen mesleki yeterlikleri belirlemek ve akredite kuruluşlar vasıtasıyla bu yeterlikleri sertifikalandırmaktır. Bunun için 2006’da kurulan Mesleki Yeterlikler Kurumu bir an önce akredite kuruluşlarını belirlemeli ve belgelendirme çalışmalarını yaygınlaştırmalıdır. Bu süreç meslek eğitimini rekabete açacak, hangi okul ya da kurs mezunu olursa olsun, hatta ister alaylı ya da mektepli olsun, yeterlikleri sağlayan herkesin sertifika alarak meslek hayatına atılması sağlanacaktır.

3.6. Malatya’da Özel Öğretim

Malatya ilinde bulunan özel eğitim kurumlarından özel okullarla ilgili veriler Tablo 3.9, MTSK (Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu) ile ilgili olanlar ise Tablo 3.10, dersane, etüt merkezi ve muhtelif kurslarla ilgili veriler ise Tablo 3.11’de verilmiştir.

Tablo 3.9. Özel Okul Kurum Sayıları

Okul/Kurum	Kurum Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Anaokulu	7	10	237
İlköğretim	7	244	2602
Akşam Lisesi ve Fen Lisesi	2	18	145
Anadolu Lisesi	5	116	1072

Kaynak: MEM, 2012 Kayıtları

Tablo 3.10. MTSK Kurum Sayıları

Kurum	Kurum Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
MTSK (Motorlu Taşıt Sürücü Kursu)	26	217	8.171

Kaynak: MEM, 2012 Kayıtları

Tablo 3.11 Dershane Kurum Sayıları

Kurum	Kurum Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Dershaneler (SBS,KPSS,Üniv. Hazırlık)	42	473	12.127
Etüt Merkezleri	3	39	248
Muhtelif Kurslar (TUS, ALES, İng., vb)	24	401	5.115

Kaynak: MEM, 2012 Kayıtları

3.6.1. Dershanelerin Kapatılması Tartışmaları

Eğitim sistemimizde sınav ve özel dersane konuları haklı olarak yıllardır en çok tartışılan konular arasındadır. Dershaneler, bir taraftan öğrencilerin tüm zamanlarını ders ortamında geçirmesine yol açarak hayatın diğer alanlarını öğrenmekten alıkoymakta diğer taraftan aileler için ciddi maddi külfetlere sebep olmaktadır. Hatta mevcut haliyle dershaneler okulların alternatifi haline gelmiştir. Öyle ki bu durumda dershaneleri kapatmak yerine okulları kapatmak gerektiğini ileri sürenler bile çıkmaktadır.

Günümüzde sayıları 4500'e yaklaşan dershanelerde 1,5 milyon öğrenci eğitim hizmeti almaktadır. Bunların 150 000'e yakını ücretsiz olarak bu hizmetten yararlandırılmaktadır. Daha fazla öğrenci de farklı oranlarda indirimlerle bu kurumlardan istifade etmektedir (Anonim, 2012c).

Dershaneler ülkemizde maalesef eğitim ve öğretimin ana unsuru olan bilginin anlaşılması, tartışılması, irdelenmesi ve geliştirilmesi süreçlerini ters yüz etmiştir. Dershanecilik sisteminin yaygınlaşmasıyla birlikte bilgi, hayatta işe yararlılığı açısından ziyade sınavda çıkacak soruları çözme sürecinde işe yararlılığına göre ele alınmaya başlanmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin katılımıyla felsefi bir sempozyuma dönüştürülerek işlenmesi gereken dersler, maalesef belli kalıp bilgilerin aktarıldığı didaktik bir yaklaşımla işlenmeye başlanmıştır.

Dershaneciliğin aldığı boyutla birlikte ders ve okul materyalleri tamamen dersane merkezli olarak belirlenmeye başlanmış, asıl müfredat ve kitaplar yerine sınav endüstrisinin ürettiği test kitapları temel eğitim materyali haline gelmiştir. Konular insan, toplum ve hayat ekseninde bilim, teknoloji ve değer üretmek gayesiyle değil bir şekilde sınavları geçme amacıyla öğrenilmeye başlanmıştır.

Daha kötüsü ise okulu pekiştiren ve tamamlayan kurumlar olma iddiasındaki dershaneler, okulların ders işleme mantığını etkilemiş bu kurumları dershanelere dönüştürmüştür. Okullar adeta dershanelleşmiş, öğretmenler ise dersane öğretmenlerine benzemeye başlamıştır. Okullarda öğretmenler sınıfa harita, deney föyü, yardımcı kaynaklar vs. ders materyaliyle girmekten daha çok ellerinde bir tomar test kitapçığıyla girmeye başlamışlardır.

Dershanecilik süreç içinde dev bir sektöre dönüşmüş, bir sınav endüstrisi doğmuş, çoğu hayattan kopuk bilgilerin adeta "hap" şekline dönüştürülerek öğrenciye sunulduğu on binlerce test kitapları vb. üzerinden neredeyse milyar dolarlık pazarlar oluşturulmuştur. Bunun olumsuz tarafı ise bu pazarın çoğu durumlarda aileler ile öğrencilerin istismar edilmesi ve öğretmen emeğinin sömürülmesiyle oluşturulmasıdır. Bu durum, sürdürülebilir değildir.

Bütün bunlara rağmen dershanelerin ortaya çıkması ve yaygınlaşmasının sebebinin sınav merkezli eğitim sistemi olduğu dikkate alındığında dershanelerin kapatılması yaklaşımı reel durumla çelişmektedir. Zira sebebi ortadan kaldırmadan sonucu ortadan kaldırmaya çalışmak sistemi kaosa sürükleyecektir. Bu durum kontrol ve denetim dışı on binlerce illegal eğitim ortamının oluşmasıyla sonuçlanacaktır. Belki de alt gelir grubuna dâhil öğrenciler asıl o zaman iyice dezavantajlı duruma düşeceklerdir. G. Kore'de de geçtiğimiz yıllarda benzer bir yasak uygulanmış ve ortaya çıkan olumsuz sonuçlarından sonra uygulamadan vazgeçilmiştir.

Bu yüzden dersane sorunu ancak merkezi sınavlara son vermekle çözülebilecek bir sorundur. Bu durumda da sınavsız bir yerleştirmenin nasıl yapılacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bir üst eğitim kurumuna yerleştirme işini sadece okullarda alınan puanlarla yapmaya kalkmanın sonuçları, çok büyük bir ihtimalle dershanelerin yol açtığı sakıncalardan çok daha vahim olacaktır. Kaldı ki dershaneler sadece bize özgü kurumlar da değildir, Avrupa Özel Dershaneler Birliği gibi kurumların varlığı dikkate alındığında gelişmişinden gelişmemişine birçok ülkede bulunmaktadır.

Diğer taraftan üniversiteye öğrenci yerleştirmede başarı oranının farklı liselerde %1.5 ile %100 arasında değiştiği dikkate alındığında okullar arası nitelik farkının dershaneler arası nitelik farkından daha büyük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda dershanelerin öğrenciler arasında fırsat eşitsizliğine mi yoksa tersi bir sonuca mı yol açtığı da tartışmalıdır. Mevcut okulların çoğu öğrencileri etkili şekilde hayata ve sınavlara hazırlayamamaktadır. Zira günümüzde eğitim sisteminin en can alıcı sorunlarından biri öğrenci yetiştirmek için yeterli motivasyonu hissetmeyen öğretmenlerdir. Mevcut sistemle bu sorunun nasıl çözüleceği de bilinmemektedir.

Diğer taraftan dershanelere kapatılması gereken kurumlar olarak bakmak kamuoyunda sanki bu kurumlarda öğrencilere yanlış şeyler ve zararlı şeyler öğretiliyormuş gibi bir izlenim oluşturmaktadır. Halbuki bu kurumlarda sonuçta öğrencilere bir şeyler öğretmek ve faydalı olmak amacıyla kurulmuş yapılar ve önemli katkılar da sağlamaktadır. Burada asıl sorgulanması gereken bu kurumların eğitim-öğretim formatı ve sistem içinde gereksiz bir kademe oluşturmalarıdır.

Sonuç olarak merkezi sınavlar ve bunların ortaya çıkardığı dershaneler, ülkelerin ekonomik yapı ve demografik özellikleriyle ilgili bir süreçtir ve bu alanlardaki gelişmelere bağlı olarak dönüşüm geçirmeleri kaçınılmazdır. Şartlara bağlı olarak ortadan kalkacak ya da devam edecektir. Dolayısıyla yapılması gereken sınavları ve onun üzerinden de dershaneleri sorun olarak görüp bunlara odaklanmak yerine okullarda nitelikli bir eğitime, nesnel ve bilimsel temellere dayalı bir ölçme değerlendirme sistemine ve etkili bir yönlendirme yaklaşımına odaklanmaktır.

3.7. Malatya'da Özel Eğitim

Malatya özel eğitim alanında şanslı illerimizden birisidir. Tüm engel gruplarına yönelik hizmet veren okul ve kurumlar mevcuttur (Tablo 3.12).

Tablo 3.12. Malatya'da Bulunan Özel Eğitim Kurumları (2011-2012)

Okul/Kurum	Kurum Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	1	15	---
İş Okulu ve Özel Eğitim Merkezi	1	56	177
Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi	1	25	54
İşitme Engelliler Okulu	1	22	72
Hastane İlköğretim Okulu	1	2	12
Özel Özel Eğitim Okulu	1	25	293
Özel Eğitim Rehabilitasyon Mrk.	19	40	1 950
Bilim ve Sanat Merkezi	1	22	437
Özel Eğitim, Uygulama ve İş Eğitim Merkezi	1	24	110
TOPLAM	27	227	3 095

Kaynak: MEM ve BİLSAM AR - GE, 2012 Kayıtları

Özel eğitim okullarına devam eden gündüzlü öğrencilerin taşınmasını Milli Eğitim Bakanlığı ücretsiz yapmaktadır. Özel eğitim kurumu ve okulların öğretmen ve personel ihtiyacı bulunmamakta ve bu okullarda dersler bireysel eğitim ve grup eğitimi şeklinde işlenmektedir. Ayrıca ailelere yönelik aile eğitimi ve aile rehberliği hizmetleri verilmekte ve öğrencilere ev ziyaretleri gerçekleştirilmektedir.

Özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engel ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir.

Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin, mümkün olan en erken dönemde, gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarında, uygun yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak desteklenmesi var olan kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca bu bireylerin toplumca kendilerinden beklenen rol ve sorumluluklar ile gelişimsel görevlerini yerine getirebilmeleri, kendilerine uygun özel eğitim hizmetinden yararlanabilmelerine bağlı olacaktır.

Özel eğitime erken başlanması, bu hizmetlerin ilgili bireyleri mümkün olduğu kadar sosyal ve fiziksel çevrelerinden ayırmadan yürütülmesi, sürece ailelerin aktif katılımlarının sağlanması ve eğitim sürecinin özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanması önemlidir.

3.8. Malatya'da Yükseköğretim

Malatya'da yükseköğretim denildiğinde haklı olarak İnönü Üniversitesi akla gelmektedir. İnönü Üniversitesi ilimizin tek üniversitesidir. 1975 yılında kurulan İnönü Üniversitesi kuruluşundan bugüne önemli mesafeler almış, sürekli gelişen kampüsü ve sürekli artan öğrenci ve personel sayısı ile Türkiye'nin önemli üniversitelerinden biri haline gelmiştir.

Mevcut durumda İnönü Üniversitesi; 13 Fakülte, 4 Yüksekokul, 11 Meslek Yüksekokulu, 4 Enstitü, 19 Araştırma Merkezinden oluşmaktadır. İnönü Üniversitesinin akademik birim ve öğrenci sayısı ile bilimsel üretkenlik düzeyinin bölge ve Türkiye ortalamasıyla karşılaştırılması Tablo 3.13'te verilmiştir.

Tablo 3.13. İnönü Üniversitesinin Bölge ve Ülke Ortalamasıyla Karşılaştırılması

Parametreler	Malatya (2012)	TRB1* (2012)	Türkiye (2011)
Fakülte	13	13	951
Yüksekokul	4	4	233
Meslek Yüksekokulu	11	9	692
Enstitü	4	4	340
Araştırma Merkezi	19	21	407
Öğrenci Sayısı	29 271	30 000	4 112 687
Öğretim Üyesi	641	795	40 799
Akademik Personel (Toplam)	1 315	1 566	118 839
İdari Personel	1 835	1 408	-
Öğr. Üyesi Başına Öğrenci	46	38	101

Kaynak: ÖSYM, YÖK, URAP ve ilgili WEB Siteleri

* Aynı dönemde kurulmaları, benzer özellik göstermeleri ve komşu olmaları nedeniyle bölgesel karşılaştırmalarda Fırat Üniversitesi esas alınmıştır.

Malatya şehir nüfusunun ülkenin %1'ine karşılık geldiği dikkate alındığında yukarıdaki tabloya göre ildeki fakülte, yüksekokul, enstitü, MYO, araştırma merkezi, akademik personel, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı gibi kriterler açısından Malatya, Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Bu durum İnönü Üniversitesinin gerek fiziki ve kurumsal altyapı gerekse de insan kaynakları açısından kamudan yeterli desteği aldığı anlamına gelmektedir. Bu anlamda bir üniversitenin temel görevleri olan eğitim, araştırma ve toplumsal hizmet üretimi için gerekli olan tüm girdiler sağlanmıştır. Buna karşın üniversitemizin yeterli çıktıyı/ürünü sağlayıp sağlamadığı ileriki bölümlerde tartışılacaktır.

3.8.1. Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim

Tarım ve sanayi çağından sonra bilgi toplumuna dönüşüm ve bilgi ekonomisine geçiş süreci bilginin üretilmesi ve paylaşılmasından sorumlu olan yükseköğretim kurumlarından beklentileri artırmış ve yükseköğretim bütün ülkelerde toplumların ilgi odağı haline gelmiştir.

1950 yılında 2,5 milyar olan dünya nüfusu 1980'de 4,5 milyara, 1990'da 5,3 milyara ve 1999 yılında ise 6 milyara ulaşmıştır (United Nations, 1999). 1950 – 2000 dönemindeki hızlı nüfus artışı yükseköğretim çağ nüfusunun ve dolayısıyla eğitim talep eden nüfusun artmasına neden olmuş ve beraberinde yükseköğretimde kitleselleşmeyi getirmiştir.

Dünyada yükseköğrenim gören öğrenci sayısı 1985 yılında 20 milyon düzeyinden 1990 da 26 milyona, 1995'te 38 milyona yükselmiş, 2001 yılında ise 85 milyonu aşmıştır. 2008 yılında 100 milyonu aşarak 158.713.182'ye ulaşan yükseköğretim öğrenci sayısının (World Bank, 2008) 2020 yılında 200 milyona yaklaşacağı tahmin edilmektedir. 1985 yılında %9 olan dünya yükseköğretim okullaşma oranı 2008 yılında %26 ya yükselmiştir (YÖK 2007). Dünya ticaretinin %3'ü öğrenci hareketliliğinden oluşmaktadır.

Yükseköğretim sistemleri, okullaşma oranı %15'in altındaysa elitist; %15-50 arasındaysa kitlesel ve %50'yi aşıyorsa evrensel sistemler olarak tanımlanmaktadır (Trow,1973). 1990'ların ortalarında yükseköğretim okullaşma oranı Fransa, Almanya ve Birleşik Krallık gibi bazı Avrupa ülkelerinde % 50'lere, ABD'de ise %75'lere ulaşarak evrensel erişim olarak kabul edilen seviyeye yükselmiştir.

Türkiye'de yükseköğretim okullaşma oranı ve 2010 yılında %35,6'ya yükselmiştir. Açık öğretim de dâhil edildiğinde toplam okullaşma oranı %67 olmaktadır. Türkiye yükseköğretim okullaşma oranının 2015 yılında %37,1, 2020'de %44,6 ve 2025'te ise %53,7'ye ulaşacağı ve Türkiye'nin 2023 yılından itibaren %50'yi aşan okullaşma oranı ile kitlesel yükseköğretim sistemini yakalayacağı tahmin edilmektedir (SETA, 2011).

2007 yılı itibarıyla OECD ülkelerinde 25–64 yaş grubundaki nüfusun ortalama %60'ı yüksek öğretime katılmakta olup, İsveç %90 oran ile OECD ülkeleri arasında ilk sıradadır. İsveç'in ardından % 84 ile Yeni Zelanda, %79 ile İsviçre ve %72 ile Norveç gelmektedir. OECD ülkelerinin neredeyse tamamında (Yunanistan, Macaristan ve Kore hariç) yükseköğretime yetişkinlerin katılımı % 50'nin üzerindedir.

Güney Kore ve ABD'de yükseköğretim harcamalarının GSYİH içindeki payı sırası ile %2,5 ve %2,9 olup OECD ülkeleri içinde en yüksek payı oluşturmaktadır. OECD ortalaması %1,4'ün üzerindedir. Türkiye ise %0,8 oranıyla OECD ortalamasının altında kalmıştır.

Bilgi çağına geçişle birlikte beşeri sermaye, ekonomik büyümenin sağlanmasında belirleyici faktör haline gelmiştir. Genel olarak beşeri sermayeye ve özel olarak eğitime yapılan yatırım; ekonomik refahın, tam istihdamın ve toplumsal birliğin sağlanmasına yönelik stratejilerde merkezi konuma geçmiştir. Eğitim ile ekonomik büyüme arasındaki etkileşimi araştıran çalışmalarda ortaya çıkan en önemli husus eğitimin, başka bir ifadeyle beşeri sermayenin hangi mekanizmalarla ekonomik büyümeyi tetiklediğidir (SETA, 2011).

2010 yılında yükseköğretimdeki öğrenci sayısı 1.972.117'ye, öğretim elamanı sayısı 105.427'ye, öğretim üyesi (Yrd. Doç; Doç ve Prof) sayısı ise 42.181'e ulaşmıştır. Ancak öğretim elemanı sayısındaki artış, öğrenci sayısı artışının gerisinde kalmıştır.

Yine 2010 yılı itibarıyla ikinci öğretim öğrencilerinin örgün öğretim öğrenci sayısı içindeki payı 2010 yılında %22,6'ya yükselmiştir. Vakıf yükseköğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin toplam örgün öğretim öğrenci sayısı içindeki payı ise % 8,9 düzeyindedir (DPT, 2010).

Öğretim üyesi sayısında öğrenci sayısı artışına paralel bir artış yapılmaması nedeniyle öğretim üyesi başına öğrenci sayısı 1984-2010 döneminde 43-50 öğrenci düzeyinde kalmıştır. Gelişmiş ülkelerdeki bu oran 20 öğrenci civarındayken, Türkiye'de bu kadar yüksek olması eğitimin kalitesini olumsuz etkilemektedir. 2010 yılı itibarıyla öğretim üyesi başına 46,8 öğrenci, öğretim elemanı başına ise 18,7 öğrenci düşmektedir. Ancak bu rakamlar alandan alana ciddi farklar göstermektedir. Sosyal bilimler alanında öğretim üyesi başına 59,2, öğretim elemanı başına ise 30,4 öğrenci düşerken, bu rakamlar sağlık bilimlerinde sırası ile 8,3 ve 3,5'tür.

Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı açısından üniversiteler arasında da aşırı uçurumlar oluşmuş durumdadır. Örneğin öğretim üyesi başına öğrenci sayısı Boğaziçi Üniversitesi'nde 27,4; İstanbul Üniversitesi'nde 26; ODTÜ'de 34,5; Ankara Üniversitesi'nde 24,4 ve Hacettepe Üniversitesi'nde de 23,4 iken Iğdır Üniversitesinde 639,3, Kırklareli Üniversitesi 556,7 ve Ardahan Üniversitesinde ise 454,3'tür (SETA; 2011).

Yapılan bazı araştırmalar Türkiye yükseköğretim sisteminin önümüzdeki yıllarda da ciddi sorunlarla mücadele etmek zorunda kalacağını göstermektedir. Bu çerçevede 2025 yılı için gerçekleştirilmiş bir projeksiyon çalışmasında;

- ✓ Türkiye'de yükseköğretim çağ nüfusunun 2017 yılına kadar hızla artmaya devam edeceği,
- ✓ ÖSYS'ye başvuran öğrenci sayısının yetişkinlerin de eklenmesiyle 2025 yılında 2.669.695'e ulaşacağı,
- ✓ Mevcut eğilimlerin devam etmesi ve herhangi bir müdahalede bulunulmaması halinde 2025 yılında yükseköğretim okullaşma oranının %53,7'ye ulaşacağı ve Türkiye'nin bugün %50'lerin üzerinde olan gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmaya devam edeceği,
- ✓ 2010 yılı itibarıyla 42.181 olan öğretim üyesi, 105.427 olan öğretim elamanı sayısı ve 1.972.117 olan örgün yükseköğretim öğrenci sayısının, 2025 yılında sırasıyla 66.179, 160.660 ve 3.110.425'e ulaşacağı ve günümüzde karşılanamayan yükseköğretim talebinin 2025 yılında da karşılanamayacağı,
- ✓ Öğrenci sayısındaki artışın öğretim üyesi ve öğretim elemanı artışından çok daha yüksek olmasının ileriki yıllarda ciddi sorunlara yol açacağı tahmininde bulunulmuştur (SETA, 2011).

Bu sorunların üstesinden gelmek ve 2025 yılı itibarıyla iki buçuk milyonun üzerinde kişinin yükseköğretim talebini karşılayabilmek için sadece mevcut sistemde iyileştirmeler yapmak yeterli olmayacaktır. Yeni araçlara ve yeni yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Bu çerçevede, Türkiye’de yükseköğretime erişimin gençler başta olmak üzere toplumun bütün kesimlerinin talebini karşılayacak düzeyde artırılması; öğretim elemanı yetiştirme çalışmalarının hızlandırılması, devlet ve vakıf üniversiteleri yoluyla genişlemenin yanı sıra özel üniversitelerin açılması, üniversiteler arası nitelik farklarının azaltılması, yükseköğretimde farklılaşmaya ve çeşitliliğe daha geniş özgürlük tanınması yapılacakların başında gelmelidir.

Gerek ülkemizde gerekse ilimizde yükseköğretim birçok ciddi sorunla karşı karşıyadır. Üniversitelerin çoğunda üniversite toplum ve üniversite sanayi ilişkileri yetersiz ve var olan ilişkiler ise bir sistematikten uzaktır. Üniversiteler toplumun ve bulundukları şehrin ihtiyaçlarına kayıtsız kalmakta, yaptıkları bilimsel çalışmalarda yörenin ihtiyaç ve önceliklerini göz ardı etmekte, açılan birim ve programlara yöre halkından bağımsız karar verilmektedir. Türkiye’de üniversite özerkliği yanlış anlaşılmakta ve bu durum, üniversitelerin topluma karşı hesap vermez tavrını güçlendirmektedir.

Türkiye’de üniversite yönetimlerinin çoğu demokratik katılımdan uzak, aşırı merkeziyetçi ve mutlakıyetçi bir yapıya sahiptir. Üniversite sayısının 200’e yaklaştığı bir ülkede aşırı merkeziyetçi bir sistemin uygulanmaya devam etmesi ise ayrıca tartışılması gereken bir konudur.

Türkiye’de üniversiteler genel olarak topluma ve toplumsal sorunlara uzak durmaktadır. Üniversiteler bu halleriyle “*askeri bir tesise*” benzetilmektedir (YÖK, 2007). Dünyada üniversiteler isteyen herkesin rahatlıkla ziyaret edip, istifade edebildiği mekânlara dönüşmüştür. Kendini toplumdan yalıtın üniversite en temel amaçlarından biri olan topluma hizmeti ihmal ediyor demektir. Türkiye’de çoğu üniversiteler kendi bulunduğu yörenin kültürel mirası ve toplumsal sorunlarına yönelik neredeyse hiçbir çalışma yapmamaktadır. Diğer taraftan üniversiteler kapılarını öğrenciler dışındaki kesimlere açmakta oldukça tutucu davranmaktadır (Okçabol, 2007).

Bu sorunların ortadan kaldırılması ya da en azından hafifletilmesi için üniversiteler toplumla ilişkilerini geliştirmeli, üniversitelerin eğitimsel, sosyal ve sportif tesisleri kamunun azami istifadesine açılmalı, toplumun bütün kesim ve kurumları faaliyetlerini üniversitede yapabilmelidir.

Yukarıda bahis konusu edilen sorunlara rağmen Türkiye’de özellikle son yıllarda yükseköğretim alanında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Dünyada yaşanan yükseköğretimdeki genişleme sürecine bağlı olarak Türkiye’de de üniversiteler ülke geneline yaygınlaştırılmış ve kontenjanlarda ciddi düzeyde artışlar sağlanmıştır. Bununla birlikte Türkiye’de üniversite eğitimi önünde yığılma hala devam etmektedir. Yığılmada en etkili faktör yükseköğretim kontenjanlarının ÖSYS’ye başvuran aday sayısı karşısında yetersiz kalmasıdır. Buna rağmen Türkiye’de yükseköğretim artık elit bir kesime sunulan bir hizmet olmaktan çıkarak kitlelere ulaşan bir hizmet olma doğru büyük bir dönüşüm geçirmektedir.

Geçen yüzyılın son çeyreğinden itibaren yeniden yapılanma sürecine giren üniversiteler, örgütsel yapı, misyon, çalışma alanları vb. açılardan yeniden tasarlanmaya başlanmıştır. Üniversitelerle ilgili yeni yaklaşım ve tartışmalarda özerklik, katılım, etkili yönetim, planlama, hesap verilebilirlik, fayda- maliyet ilişkisi, performans değerlendirme, kaynak sağlama, paydaş katılımı vb. kavramlar en sık vurgu yapılan kavramlardır.

3.9. Malatya'da Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim; halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilen bir eğitim uygulamasıdır. Halk eğitim merkezlerinde meslek edindirme kursları, okuma yazma kursları, anne – çocuk eğitimi ve muhtelif kurslar düzenlenmektedir.

Malatya'da merkez ve ilçelerde toplam 14 Halk Eğitim Merkezi bulunmaktadır. Malatya'da halk eğitim hizmetlerinden faydalanan kursiyer sayılarının Türkiye ortalamasıyla karşılaştırılması Tablo 3.14'te verilmiştir.

Tablo 3.14. Yaygın Eğitime Katılan Kişi Sayısı ve Oranı

Yaygın Eğitime Katılan Kişi Sayısı		
	Başlayan Kursiyer	Bitiren Kursiyer
Türkiye	7786303	7562911
Malatya	71613	69436

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Malatya'da yaygın eğitime katılım ve yaygın eğitimden yararlanma oranının Türkiye geneliyle kıyaslandığında ortalamanın altında olduğu görülecektir. Oysa bölgeler arası gelişmişlik farkının kapatılmasında önemli bir enstrüman olan halk eğitiminin Türkiye ortalamasının üstünde olması gerekir.

4. MALATYA'NIN EĞİTİM GÖSTERGELERİ VE ANALİZİ

Bir ilin eğitim göstergesi ve performans parametreleri neler olabilir? Bir eğitim kurumunun, bir ilin, bölgenin ya da ülkenin eğitimde nerede olduğunu nasıl tespit edebiliriz? Bu soruların çok açık ve basit bir cevabı yoktur. Tatminkâr bir tutarlılık düzeyi ile bunu belirleyebilmek farklı ağırlıkta çok sayıda parametreyi belirlemeyi ve bunları sağlıklı bir şekilde ölçebilmeyi gerektirir. Bu raporun hazırlanması sürecinde gerçekleştirilen forumlarda bir ilin eğitimdeki durumunu ortaya koyacak parametrelerden bazıları belirlenmiş ve aşağıya çıkarılmıştır. Ayrıca, ilgili sonuçlar üzerine bazı analizler yapılmıştır.

Tablo 4.1. Malatya İli Eğitim Düzeyi Göstergeleri

S.No	Parametreler	Birim
1	Okullaşma Oranları (İlk, Orta ve Yükseköğretim)	%
2	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlk, Orta ve Yükseköğretim)	kişi
3	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlk, Orta ve Yükseköğretim)	kişi
4	Okuma Yazma Oranları	%
5	Öğrenci Başına Yapılan Kamu Harcaması	TL/yıl
6	Okullardaki Devamsızlık Oranı	%
7	Yaygın Eğitime Katılım Oranı	%
8	Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencilerinin Toplam Öğrenci İçindeki Payı	%
9	İl Üniversitesinin Üniversiteler Arasındaki Bilimsel Üretkenlik Sırası	-
10	Öğretim Üyesi Başına Yayın Sayısı	adet
11	İl Üniversitesinin Girişimcilik ve Yenilikçilik Durumu	-
12	Öğretim Üyesi Başına Google Taraması	-
13	İlin Sivil Toplum Örgütlülük Düzeyi	%
14	İlde Yayınlanan Kitap Sayısı	adet/yıl
15	İlde Satılan Kitap Sayısı	adet/yıl
16	Kültürel Etkinliklere Katılım Düzeyi (Konferans, Panel, Sinema, Tiyatro vs)	kişi/yıl
17	Merkezi Sınavlardaki Başarı Durumu	-
18	Gençlik Arasındaki Suç İşleme Oranı	Belirlenemedi
19	Lisanslı Sporcu Sayısı	Belirlenemedi
20	Spor Takımı Olan Okul Oranı (Futbol, Basketbol, Güreş, Atletizm vb)	Belirlenemedi
21	Müzik Grubu ya da Korosu Olan Okul Oranı	Belirlenemedi

4.1. Okullaşma Oranları

Ortaöğretimde okullaşma oranı açısından Malatya hem ülke hem de bölge bazında açık bir üstünlüğe sahiptir. Bu oran ülke ortalamasından yaklaşık 10, bölge ortalamasından ise 30 puan daha yüksektir. Ortaöğretim okullaşma oranı Malatya eğitiminde ayırt edici bir özellik haline gelmiştir.

Tabloya yansıtılmamış olmakla birlikte hem il, hem bölge ve hem de ülke bazında ilköğretimde görülmeyen bir fark ortaöğretimde ortaya çıkmaktadır: Kız ve erkekler arası okullaşma oranı farkı. Kız ve erkek öğrencilerin ortaöğretime devam oranları arasında kızların aleyhine olmak üzere Malatya'da yaklaşık 10, bölgede 14, Türkiye'de ise 6 puan fark görülmektedir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. Okullaşma Oranlarının Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması (%) (2011)

Eğitim – Öğretim Kademeleri	Malatya	TRB1	Türkiye
Okul Öncesi (36-72 ay)	32,7	33,9	29,8
İlköğretim	98,3	96,3	98,4
Ortaöğretim	80,0	51,3	69,3
Yükseköğretim (2010)	-	-	35,6

4.2. Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Malatya, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde yani tüm eğitim kademelerinde öğretmen/öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı açısından hem bölge hem de Türkiye ortalamasının önemli sayılacak derecede üzerindedir (Tablo 4.3). Bu anlamda merkezi hükümet tarafından Malatya, öğretmen ve öğretim üyesi alımlarında yeterli destek sağlanmıştır. Tablodaki verilere bakıldığında bunun tek istisnası öğretim üyesi başına öğrenci sayısında bölge değerinin Malatya'dan daha iyi olmasıdır.

Tablo 4.3. Öğretmen Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması (2011)

Eğitim - Öğretim Kademeleri	Malatya	TRB1	Türkiye
Okul Öncesi	22	27	23
İlköğretim	17	23	21
Ortaöğretim	17	20	18

4.3. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Malatya, derslik başına düşen öğrenci sayıları açısından da eğitim öğretimin bütün kademelerinde hem bölge hem de Türkiye ortalamalarının üzerindedir. Yani eğitim öğretim için sağlanan fiziki imkânlar açısından daha iyi durumdadır. Malatya, özellikle ilköğretim olmak üzere bu alanda ortalamaların üzerinde hizmet almıştır (Tablo 4.4). Bununla birlikte derslik başına düşen öğrenci sayılarında hem il içinde hem de merkez ile kırsal arasında önemli dengesizlikler vardır.

Tablo 4.4. Derslik Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması (2011)

Eğitim – Öğretim Kademeleri	Malatya	TRB1	Türkiye
İlköğretim	26	34	31
Genel Ortaöğretim	30	34	31
Mesleki Teknik Ortaöğretim	37	37	38

4.4. Öğrenci Başına Yapılan Kamu Harcaması

Malatya, merkezi bütçeden öğrenci başına yapılan harcama açısından başta mesleki eğitim alanında olmak üzere bölge ve Türkiye ortalamalarının üzerindedir. Malatya genel anlamda il olarak kamu kaynaklarından nüfusuna oranla ortalamanın altında yararlanırken (BİLSAM, 2011) eğitim harcamaları açısından ortalamanın üstünde yararlanmaktadır. Malatya'nın eğitimde daha iyi bir düzeye gelmesinde bu üstünlük iyi değerlendirilmelidir (Tablo 4.5).

Tablo 4.5. Öğrenci Başına Yapılan Kamu Harcamasının Karşılaştırılması (TL) (2010)

Eğitim - Öğretim Kademeleri	Malatya	TRB1	Türkiye
İlköğretim	1882	1617	1503
Genel Ortaöğretim	2613	2446	2551
Mesleki Teknik Ortaöğretim	4156	3579	2780

4.5. Devamsızlık Durumu

Tablo 4.6'da yer alan devamsızlık oranları her bir eğitim öğretim döneminde (2010–2011 ilk yarısı) en az 10 gün devam etmeyen öğrencilerin oranını kapsamaktadır. Bu verilere göre Malatya'da devamsızlığın en az olduğu okullar ilköğretim, en fazla olduğu okullar ise mesleki teknik eğitim kurumlarıdır. Hemen her eğitim öğretim kademesinde ortaya çıkan devamsızlık oranları bölge ve Türkiye ortalamasının altındadır. Bu sonuç başta ilköğretimde olmak üzere okulların ve ailelerin öğrencileri okulda tutma konusunda daha başarılı oldukları söylenebilir. Ancak mesleki ve teknik eğitim kurumları için aynı şeyi söylemek mümkün değildir.

Tablo 4.6. Devamsızlık Durumunun Karşılaştırılması* (MEM, 2011)

Kriter	Malatya	TRB1	Türkiye
İlköğretim	6.2	14.6	11,6
Genel Ortaöğretim	21.8	27.6	28,0
Mesleki Teknik Ortaöğretim	36.6	37.6	35.7

*Bir dönem içinde 10 gün ve daha fazla devam etmeyen öğrencilerin oranı

4.6. Malatya'da Okur Yazarlık Durumu

Malatya Türkiye ortalamasıyla kıyaslandığında maalesef okuma yazma bilen insan oranında ortalamanın altında, okuma yazma bilmeyen oranında ise ortalamanın üstündedir. Özellikle okuma yazma bilmeyen insanların oranı Türkiye ortalamasının yaklaşık iki katı kadardır. Türkiye ortalaması %4,87 iken Malatya'da %7,72'dir. Son yıllarda ailelere yönelik okuma yazma kampanyalarıyla bir nebze de olsa giderilmeye çalışılan bu sorun, büyükşehir statüsü kazanmış Malatya için ciddi bir eksiklik olarak kabul edilmelidir. (Tablo 4.7). Okuma yazma bilmeyenlerin oranının yüksek olmasında son yıllarda Malatya'nın okuma yazma oranlarının nispeten düşük olduğu doğu illerinden göç almasının etkili olduğu düşünülebilir. Bu konu araştırmaya açıktır.

Tablo 4.7. Okur Yazarlık Durumunun Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması

Parametreler	Malatya	TRB1
Okuma Yazma Oranları (%)	92,28	-
Okuma Yazma Bilmeyenler (%)	7,72	-

4.7. Yaygın Eğitime Katılım

Malatya'da yaygın eğitime katılım ve yaygın eğitimden yararlanma oranı Türkiye geneliyle kıyaslandığında ortalamanın altındadır (Tablo 4.8). Oysa gelişmişlik düzeyi, eğitim düzeyi, okuma yazma bilmeyenlerin oranı, tarım, sanayi ve hizmet üretim değerleri vb. parametreler açısından bulunduğumuz bölgenin ülkenin batı bölgelerine göre daha geride olduğu dikkate alındığında aradaki farkın kapatılması ya da makul düzeye indirilmesi için yaygın eğitime katılım oranlarının ortalamanın çok üstüne çıkarılması gerekir.

Tablo 4.8. Yaygın Eğitime Katılım Oranı (2011)

Malatya	Türkiye
9.4	10.3

4.8. Bilimsel Üretkenlik Düzeyi

Bilimsel üretkenlik düzeyinin belirlenmesinde, Malatya'nın yükseköğretim alanındaki tek eğitim kurumu olan İnönü Üniversitesinin durumu esas alınmıştır. ODTÜ'nün URAP (University Ranking by Academic Performance) Araştırma Merkezinin, öğretim üyesi başına düşen makale sayısı, atıf sayısı, toplam bilimsel doküman sayısı, doktora öğrenci oranı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı gibi 9 kriteri esas alarak yaptığı sıralamada, İnönü Üniversitesi 125 üniversite arasından bilimsel üretkenlik sıralamasında 2010 yılında 25., 2011'de 28., 2012 yılında ise 37. sıradadır.

Tablo 4.9. İnönü Üniversitesinin Bilimsel Üretkenlik Durumunun Karşılaştırılması

	Yıl	İnönü Ün.	Fırat Ün.	Dicle Ün.	Atatürk Ün.
Bilimsel Yayın Sırası	2010	25	21	37	14
	2011	28	19	31	9
	2012	37	20	39	15

Kaynak; http://tr.urapcenter.org/2011/2011_7_t1.php; http://tr.urapcenter.org/2010/2010_10_t7.php; http://tr.urapcenter.org/2012/2012_t9.php;

4.9. Öğretim Üyesi Başına Bilimsel Yayın

Yine YÖK tarafından yapılan öğretim üyesi başına makale sayısı sıralamasında İnönü Üniversitesi, 2006'da 0.84 makale sayısı ile 17. sırada iken 2010 yılında ise 0.59 ile 32. sıraya gerilemiştir. 2010 yılı öğretim üyesi başına makale sayısı Türkiye ortalaması ise 0.67'dir. (131 Üniversite Ortalaması) (Tablo 4.10).

Üniversitelerin bilimsel performansını değerlendirmede en çok başvurulan bu iki kriter dikkate alındığında İnönü Üniversitesinin bilimsel üretkenlik düzeyinin son yıllarda düşmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 4.10. İnönü Üniversitesinin Karşılaştırmalı Bilimsel Üretkenlik Düzeyi

		İnönü	Fırat	Dicle	Atatürk
Öğretim Üyesine Düşen Yayın	2006	0.84	0.67	0.44	0.40
	2007	0.67	0.56	0.51	0.40
	2008	0.59	0.62	0.58	0,55
	2009	0.58	0.68	0.63	0.66
	2010	0,59	0,62	0.60	0,67

Kaynak; <http://www.yok.gov.tr/content/view/320/118/>

4.10. Girişimcilik ve Yenilikçilik Endeksi

Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2012 yılında “*Girişimcilik ve Yenilikçilik*” başlıklı bir endeks geliştirmiş ve Türkiye’de en az 50 ve yukarı sayıda öğretim üyesi bulunan 126 üniversiteyi girişimcilik ve yenilikçilik yeteneği açısından sıralamaya tabi tutmuştur.

Çalışmada üniversitelerin bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliği, fikri mülkiyet havuzu, işbirliği ve etkileşim, girişimcilik ve yenilikçilik kültürü ile ekonomik katkı ve ticarileşme başarısı gibi 23 kriter esas alınmıştır. Sadece ilk 50 üniversitenin açıklandığı bu çalışmada bölge üniversitelerinden Atatürk Üniversitesi 126 üniversite içinde 28., Fırat Üniversitesi 30., K. Maraş Sütçü İmam Üniversitesi 31. olurken İnönü Üniversitesi ilk 50’ye girememiştir. İlk 50’den sonrası açıklanmadığı için de sıralaması belli değildir (Tablo 4.11).

Tablo 4.11 Girişimcilik ve Yenilikçilik Durumunun Karşılaştırılması (2012)

Üniversite	Sıra
Sabancı Üniversitesi	1
ODTÜ	2
Erciyes Üniversitesi	13
Selçuk Üniversitesi	16
Atatürk Üniversitesi	28
Fırat Üniversitesi	30
Sütçü İmam Üniversitesi	31
Cumhuriyet Üniversitesi	İlk 50'de yok
Dicle Üniversitesi	İlk 50'de yok
İnönü Üniversitesi	İlk 50'de yok

Kaynak: <http://www.sanayi.gov.tr/NewsDetails.aspx?newsID=4867&lng=tr>

Girişimcilik ve yenilikçilik gibi yeteneklerin rekabetçiliğin temel unsurları arasında olduğu dikkate alındığında, üniversitemiz bu açıdan şehrin genel ortalamasının gerisinde kalmaktadır. Zira URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu) tarafından 2009 yılında açıklanan rekabet araştırmaları sonuçlarına göre Malatya, 81 il arasında 32. sırada yer almıştır. Bu durum, üniversitemizin rekabetçilik açısından şehrin genel rekabetçiliğinin gerisinde kaldığını göstermektedir.

4.11. Doktora Öğrenci Sayısı

İnönü Üniversitesinde doktora öğrenci sayısının toplam öğrenci içindeki payı %2.06 olup gerek bölge gerekse de ülke üniversitelerine göre çok düşüktür (Tablo 4.12).

Tablo 4.12. Doktora Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması

İnönü Ün.	Fırat Ün	Atatürk Ün	Hacettepe	ODTÜ
2,06	2,71	5,40	6,35	12,06

Kaynak: http://tr.urapcenter.org/2011/2011_7_dt4.php

4.12. Öğretim Üyesi Başına İnternet Taraması

2001-2009 yılları arası Google Scholar Yayın Sayısı / 2009 yılı Öğretim Üyesi Sayısı oranı esas alınarak yapılan bir araştırmada öğretim üyesi başına google taraması yapılmış ve elde edilen ortalamalar yayımlanmıştır. İnönü Üniversitesinin de içinde olduğu bazı üniversiteler ve ilgili değerlerin karşılaştırılması Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13. Öğretim Üyesi Başına İnternet Taraması

İnönü Ün	Fırat Ün	Atatürk	Dicle	Hacettepe	ODTÜ
7,29	5,52	4,63	4,06	11.09	20.19

Kaynak; http://tr.urapcenter.org/2010/2010_10_dt3.php

Tablo 4.9, Tablo 4.10, Tablo 4.11, Tablo 4.12 topluca değerlendirildiğinde; bütün bu sonuçlar son yıllarda eğitime ayrılan kaynakların artması ve dönemsel şartların uygunluğuna rağmen üniversitemize sağlanan imkân ve girdilerin yeterli düzeyde çıktıya/ürüne dönüştürülemediği sonucuna ulaşılabilir.

Örneğin üniversitemizde Türkiye ortalamasının çok üstünde araştırma merkezi kurulmuştur (Tablo 3.13). Buna karşın bu araştırma merkezlerinin bugüne kadar il, bölge ve ülke sorunlarının çözümüne yönelik araştırma, rapor, çalıştay vb. türden ne gibi çalışmalar yaptıkları ve kamuoyuna ne tür bir vizyon önerdikleri belirsizdir. Birçoğu yeterli araştırmacı, bütçe, sekreteryaya ve kurumsal kimlikten yoksundur.

Bunun yanı sıra karaciğer nakli başta olmak üzere Turgut Özal Tıp Merkezi ve Diş Hekimliği Hastanesinin sağlık hizmetleri açısından geldikleri düzey ile Teknokent kuruluş çalışmalarının başlatılmış olması üniversitemizin son yıllardaki önemli başarıları arasında sayılabilir.

Üniversitemizle ilgili yukarıda bahsedilen sorunların çözümü, tüm akademik ve idari uygulamalarda bilimsellik ve verimlilik ilkelerine riayet edildiği; atama ve görevde yükseltmelerde liyakat ve ehliyetin esas alındığı; bilgi, emek, takım çalışması, katılımcılık ve biz bilincinin önemsendiği; risk almanın ve inisiyatif kullanmanın teşvik edildiği; üniversite-toplum ve üniversite-sanayi ilişkilerinin geliştirildiği bir üniversite oluşturmaktan geçmektedir.

4.13. Sivil Toplum Örgütlülük Düzeyi

Sivil Toplum Örgütlülük Düzeyi, bir toplumdaki dayanışma kültürünün, birlik olma bilincinin, toplumsal refahın, vasiye ihtiyaç duymadan toplum olarak yaşama becerisinin, kendi kendine organize olma ve zor zamanda kendini savunma yeteneğinin en önemli göstergesidir.

Böylesine önemli bir karşılığa sahip sivil toplumun geliştirilmesi bir il, bölge ve ülkedeki eğitim çabalarının temel hedeflerinden biri olmalıdır. Bu yüzden sivil toplum örgütlülük düzeyinin eğitim performans kriterlerinden biri olarak kabul edilmesi anlamlıdır. Malatya ve bölgemizdeki bazı illerdeki sivil toplum örgütlülük düzeyi Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. Sivil Toplum Örgütlülük Oranının Karşılaştırılması (2010)

Malatya	Elazığ	Bingöl	Tunceli	TRB1	Türkiye
4,69	4.99	2.96	4.32	4.5	10.19

Kaynak: BİLSAM Malatya Vizyon 2023

750 000'i aşkın bir nüfusa sahip olan Malatya'da toplam STK üyesi 35 000 kadardır. Bu rakam, nüfusun yaklaşık %5'inin sivil toplum faaliyetlerine katıldığını göstermektedir. Türkiye'de her 10 kişiden 1 kişi örgütlü sivil toplum faaliyetlerine katılırken bu oran Malatya için 20 kişiden 1 kişidir.

Bu oranlar hem Malatya hem de Türkiye için oldukça yetersizdir. Türkiye'nin ekonomik gelişmişlik açısından dünyada 16. sırada iken insani gelişmişlik açısından 187 ülke arasında 92. sırada olması da ülkemizde ticari girişimcilik açısından yakalanan başarının sivil toplum ve sosyal girişimcilik açısından henüz yakalanamadığını göstermektedir (UNDP, 2012). Bunun ayrıca analiz edilmesi gereken toplum ve devlet yapımız ile yakın tarihimizden kaynaklanan çok değişik sebepleri de vardır.

4.14. Kültürel Etkinliklere Katılım Düzeyi

Günümüzde yayınlanan ve okunan kitap sayısı ile sinema ve tiyatro izlenme oranları ile eğitim düzeyi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Bu açıdan bakıldığında nitelikli okuma ve bilinçli sinema ve tiyatro izlenme oranlarını artırmak bir şehirdeki eğitim çabalarının temel amaçlarından biri olmalıdır. Bu yüzden elinizdeki çalışmada kültürel etkinliklere katılım oranı eğitim performans kriterlerinden biri olarak kabul edilmiştir (Tablo 4.15).

Tablo 4.15. Yayınlanan Kitap Sayısı ile Sinema ve Tiyatro Açısından Karşılaştırma

Parametreler	Yıl	Malatya	TRB1	Türkiye
Yayınlanan Kitap Sayısı	2011	83	-	39 247
Sinema Seyirci Sayısı	2010	285 389	502 524	35 787 380
Tiyatro Seyirci Sayısı	2010	32 712	85 932	5 248 226

Malatya'nın nüfus ve potansiyel olarak Türkiye'nin %1'ini temsil ettiği dikkate alındığında kitap yayını ile sinema ve tiyatro izlenme sayılarının da en az %1'ini temsil etmesi beklenir. Ancak yukarıdaki tablo dikkate alındığında Malatya'nın her üç kriter açısından da Türkiye ortalamasının altında olduğu görülür.

Bununla birlikte ilimizde son yıllarda açılan yayınevleri, kitap fuarı organizasyonları, uluslararası düzeyde gerçekleştirilen film festivalleri, devlet tiyatrolarının çalışmaları, Malatya Kongre ve Kültür Merkezi ile Belediye Sanat Merkezinin açılması ve bazı sivil toplum kuruluşlarının çitayı yükselten çalışmaları dikkate alındığında bu alanlarda önümüzdeki yıllarda bazı iyileşmeler beklenebilir.

4.15. Merkezi Sınavlar Başarı Düzeyi ve Durum Analizi

Eğitim kurumlarında sınav başarısını etkileyen çok sayıda faktörden söz edilebilir. Veli, öğretmen, okul, çevre ve yönetim becerisi gibi birçok faktör sınav başarısı üzerinde dolaylı ya da doğrudan etkiye sahiptir. Türkiye'de illerin ya da farklı eğitim kurumlarının sınav başarıları sağlıklı bir şekilde takip edilememekte ya da takip edilse bile değişik saiklerle kamuoyuna açıklanmamaktadır. Açıklanan veriler de çoğu zaman hiçbir analize tabi tutulmamakta ve bir "veri yığını" olarak kalmaktadır. Sonuç olarak bir ilin

ya da bir eğitim kurumunun sınav başarısını sağlıklı bir şekilde belirlemek pek mümkün olamamaktadır. Buna rağmen ulaşılabilen verilerden yola çıkarak Malatya'nın sınav başarısı hakkında bazı analizler yapılabilir.

4.15.1. ÖSS / YGS' de Malatya'nın Durumu

Malatya'nın 2008–2010 arası dönemdeki başarı sırası bağımsız yıllar itibariyle Tablo 4.16'da, 2007–2010 arası dönem puan ortalamasına göre ise Tablo 4.17'de verilmiştir.

Tablo 4.16. Malatya'nın 2008–2010 Arasında ÖSS'deki Başarı Sırası (81 İl)

Parametre	2008 (ÖSS)	2009 (ÖSS)	2010 (YGS)
145 ve üzeri puan alanlar açısından	31	9	30 (Puan ortalamasına göre)
Sayısal puan açısından	23	21	
Sözel puan açısından	42	15	

Malatya 2008 yılında ÖSS sınavında 145 ve üstünde puan alan öğrenci yüzdesi açısından 81 il arasında 31. sırada yer almıştır. Aynı sınavda sayısal ağırlık puanı açısından 23., sözel ağırlık puanı açısından ise 42. sırada yer almıştır. 2009 yılında aynı sınav ve aynı kriter açısından 81 il arasında 9. sırada yer alarak önemli bir başarı elde ederken, sayısal ağırlıklı puan sıralamasında 21., sözel ağırlıklı puan sıralamasında ise 15. olmuştur. 2010 yılında ÖSS'nin yerini alan Yükseköğretime Geçiş (YGS) Sınavında ise Malatya 235.073 puan ortalaması ile 30. sırada yer almıştır. (MEB, 2010). (Tablo 4.16)

2011 ve 2012 yıllarına ait YGS verileri ÖSYM tarafından verilmediği için Malatya'nın sıralamadaki yerini bilmiyoruz.

Tablo 4.17. Merkezi Sınavlar Başarı Durumu

Merkezi Sınavlar Başarı Sırası	Malatya	TRB1	Türkiye
ÖSS/YGS (2007...2010 Puan Ort.)			
Sayısal	38	49	-
Sözel	50	50	-
Eşit Ağırlık	46	51	-
SBS (Bilinmiyor)	-	-	-
KPSS (Bilinmiyor)	-	-	-

Kaynak: MEB İstatistikleri

Malatya'nın sosyoekonomik gelişmişlik bakımından ülke içinde 42. sırada olduğu dikkate alındığında Tablo 4.17'ye göre Malatya sayısal puan ortalaması açısından nispeten iyi durumda ancak sözel ve eşit ağırlık puanları açısından ortalamanın altında olduğu görülür.

4.15.2. LYS'de Malatya'nın Durumu

Tablo 4.16 dikkate alındığında Malatya'nın 2008–2010 arasında ÖSS/YGS' deki durumunun Türkiye ortalamasına nispetle iyi olduğu söylenebilir. Ancak Tablo 4.18 incelendiğinde bu iyiliğin LYS'ye yani öğrenci yerleştirmeye yansımadağı görülecektir. Nitekim Malatya'nın 2009, 2010 ve 2011 yıllarının tamamında dört yıllık bölümlere öğrenci yerleştirme açısından Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Türkiye'de bu üç yıllık dönemde 4 yıllık bölümlere yerleşenlerin ortalaması %20.03 iken Malatya ortalaması %16.2'dir.

Tablo 4.18. Lisans Yerleştirme Sınavı Sonuçlarına Göre Malatya'nın Durumu

Lisans Yerleştirme Sınavı Sonuçları				
	2009	2010	2011	Ortalama
MALATYA				
LYS Sınavına Giren Öğrenci Sayısı	26.265	28.156	31.334	28.585
4 Yıllık Lisans Bölümlerine Yerleşenlerin Sayısı	4.200	4.852	4.919	4.657
Sınava Girenlerin Yerleşme Oranı %	15,9	17,2	15,6	16,2
TÜRKİYE				
LYS Sınavına Giren Öğrenci Sayısı	1.451.350	1.588.624	1.759.998	1.599.991
4 Yıllık Lisans Bölümlerine Yerleşenlerin Sayısı	290.097	327.869	345.041	321.002
Sınava Girenlerin Yerleşme Oranı %	19,9	20,6	19,6	20,03

2010 yılı LYS sonuçlarına göre Malatya 4 ve 2 yıllık bölümlere toplam yerleştirme oranında bölge ve Türkiye ortalamasının altına düşmüş ve KKTC dâhil 82 il arasında 73. olmuştur. Bu durum, Malatya gibi bir il için üzerinde düşünülmesi ve analiz edilmesi gereken bir durumdur. Ayrıca tabloda yer verilmemiş olmakla birlikte sonuçlar arasında dikkat çeken diğer bir husus ise paralı eğitim yapan vakıf üniversitelerine diğer TRB1 illerine nispetle Malatya'nın daha fazla ilgi göstermesidir. Bu durum, Malatya'da gelir düzeyinin nispeten daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 4.19. 2010 Yılı LYS' de 4 ve 2 Yıllık Bölümlere Yerleşenlerin Sayı ve Oranları

İl	Sınava Giren	4 Yıllık Bölümlere Yerleştirilen Öğrenciler		2 Yıllık Programlara Yerleştirilen Öğrenciler		Toplam		Sırası (81 İl)
		Kişi	%	Kişi	%	Kişi	Yüzde	
Elazığ	5.933	1.169	19,7	1.391	23,4	2.560	43,1	64
Tunceli	800	133	16,6	183	22,9	316	39,5	69
Bingöl	1.921	305	15,9	405	21,1	710	37,0	71
Malatya	8.505	1.440	16,9	1.554	18,3	2.994	35,2	73

Kaynak: MEB İstatistikleri

4.15.3. Malatya'nın Ders ve Alan Puanlarına Göre Durumu

Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü ARGE Birimi tarafından yapılan bir çalışmada 81 ilin sınav başarıları dersler ve alanlar bazında değerlendirilmiştir (Tablo 4.20).

Tablo 4.20. Malatya'nın Alan ve Dersler Açısından Başarı Durumu

Malatya'nın Ders ve Puan Başarılarına Göre Türkiye Sıralaması (81 İl)												
Yılı	Sınava Giren	Mat	Fzk	Kim	Biy	Tur	Tar	Cog	Fel	Sayısal	Sözel	EA
2007	9.783	54	52	47	51	65	72	71	64	59	65	64
2008	1.881*	17	13	10	18	53	47	59	50	26	50	40
2009	6.974	29	25	26	31	22	29	60	31	26	30	30
2010	8.505	36	30	27	33	53	65	65	54	42	53	49
Ort.	-	34	30	28	33	48	53	64	50	38	50	46

Kaynak: MEB İstatistikler

*2008 yılında liselerin dört yıla çıkarılmasından dolayı mezun verilmemiş sadece beklemeli öğrenciler sınava girmiştir.

Malatya, sosyoekonomik gelişmişlik açısından 81 il arasında 42. sıradadır. Fakat yukarıdaki tabloya göre Malatya, 2007–2010 arası 4 yıllık dönemde sayısal puan ortalamasında sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasına göre daha iyi bir ortalama tuttururken, sözel ve eşit ağırlık puanında bu ortalamanın altında kalmıştır. Tabloda dikkat çeken diğer bir husus ise 2007'den 2008'e geçişte tüm ortalamalarda iyiye, 2009'dan 2010'a geçişte ise tüm ortalamalarda kötüye gidilmiş olmasıdır.

Sonuç olarak Malatya; okul, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları ile öğrenci başına kamu kaynağı harcaması açısından Türkiye ortalamasına göre çok daha iyi durumda olmasına rağmen sınav başarısında özellikle son yıllarda Türkiye ortalamasının altında olması, üzerinde düşünülmesi ve analiz edilmesi gereken bir durumdur. Bu sonuçlar eldeki imkân ve kaynakların yeterince etkin değerlendirilmediğine işaret etmektedir. Kısacası bu durum, yeterli kaynağın/girdinin mevcudiyetine; ancak bu girdinin yeterli düzeyde bir çıktıya/ürüne dönüştürülemediği anlamına gelmektedir.

Bundan sonra yapılması gereken bu durumun derinlemesine araştırılarak sebeplerinin ortaya konulması ve çözüm üretilmesidir. Zira yukarıdaki veriler topluca değerlendirildiğinde Malatya'nın eğitim düzeyinin en azından merkezi sınav başarısı açısından ilin genel sosyoekonomik gelişmişliğinin gerisinde seyrettiği sonucuna ulaşılmaktadır.

4.16. Malatya'nın Eğitim Performansı Analiz Özeti

Bölüm 4'teki tablo ve veriler, bölge ve ülke ortalamalarıyla karşılaştırmalı olarak analiz edildiğinde Malatya'da eğitim sisteminin performansı ve bu performansın doğrudan ya da dolaylı çıktıları hakkında aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilir.

1. Bölge ve ülke ortalamalarıyla kıyaslandığında Malatya'da okullaşma oranları açısından bir sorun gözükmemektedir. Tam tersine ortaöğretim düzeyi okullaşmada oldukça iyi durumda olduğumuz söylenebilir. Ancak yapılan yeni bir düzenlemeyle bu düzeyin zorunlu hale getirilmesi Malatya'nın göreceli üstünlüğünü önemsiz hale getirmiştir (Tablo 4.2).

2. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı açısından Malatya hem bölge hem de ülke ortalamasına göre oldukça iyi durumdadır (Tablo 4.3).
3. Derslik başına düşen öğrenci sayısı açısından Malatya bölge ve ülke ortalamasına göre daha iyi durumdadır (Tablo 4.4).
4. Malatya, öğrenci başına harcanan kamu kaynağı açısından, eğitimin tüm kademelerinde bölge ve ülke ortalamalarının üstündedir (Tablo 4.5). Özellikle mesleki teknik eğitimde bu fark daha açıktır.
5. Eğitimin tüm kademelerinde “devamsızlık” açısından Malatya, bölge ve ülke ortalamalarına göre oldukça iyi durumdadır. Bu durum okullarımızın ve öğretmenlerimizin öğrencileri okulda tutmada daha başarılı olduklarını göstermektedir. Bu üstünlük ilköğretimde daha belirgindir (Tablo 4.6).
6. Malatya’da okuma yazma bilenlerin oranı Türkiye ortalamasının yaklaşık 3 puan altındadır (Tablo 4.7).
7. Malatya’da yaygın eğitime katılım oranı Türkiye ortalamasının altındadır (Tablo 4.8).
8. İnönü Üniversitesi bilimsel üretkenlik ve öğretim üyesi başına yayın sayısı açısından bölge ve ülke ortalamasının gerisindedir (Tablo 4.9 ve 4.10)
9. İnönü Üniversitesi “Girişimcilik ve Yenilikçilik” yeteneği açısından bölge üniversitelerinin çoğunun gerisindedir (Tablo 4.11).
10. İnönü Üniversitesi doktora öğrenci sayısı açısından bölge üniversitelerinin gerisindedir (Tablo 4.12).
11. İnönü Üniversitesi “Öğretim Üyesi Başına İnternet Tarama” sonuçları açısından bölge üniversitelerinin önündedir (Tablo 4.13).
12. Malatya “Sivil Toplum Örgütlülük” düzeyi açısından bölge (TRB1) ve ülke ortalamasının gerisindedir (Tablo 4.14).
13. Malatya’da kültürel etkinliklere katılım düzeyi bölge (TRB1) ortalamasının üzerinde, ülke ortalamasının altındadır (Tablo 4.15).
14. Malatya merkezi sınavlarda sayısal puan açısından Türkiye ortalamasını yakalarken sözel ve eşit ağırlık puanları açısından ortalamasının altında kalmaktadır (Tablo 4.17).
15. Malatya Matematik, Fizik, Kimya ve Biyoloji derslerindeki başarı açısından Türkiye ortalamasının üzerinde iken Türkçe, Tarih, Coğrafya ve Felsefe derslerinde ortalamasının altındadır (Tablo 4.20).
16. Malatya yükseköğretimde dört yıllık bölümlere öğrenci yerleştirme açısından (%16), bölge (%17) ve Türkiye ortalamasının (%20) altındadır (Tablo 4.18).
17. Malatya yükseköğretime toplam yerleştirme (2 ve 4 yıllık) açısından (%35), bölge (%39) ve Türkiye ortalamasının altındadır (Tablo 4.18 ve 4.19).

Dikkat edileceği üzere yukarıdaki değerlendirmeler ağırlıklı olarak akademik başarıyı esas almaktadır. Oysa ilköğretimden yükseköğretime ilimiz eğitim sistemine dâhil olan öğrencilerin sosyal zekâ ve iletişim becerisi, üretkenlik, girişimcilik, sosyal sorumluluk projelerine katılım düzeyi, değerler eğitimi, ritmik, bedensel ve duygusal gelişim gibi parametreler açısından ne durumda olduklarının belirlenmesi de önem arz etmektedir. Ancak “çoklu zekâ kuramı” gibi popüler yaklaşımların yaygınlığına rağmen bu alanlarla ilgili performans kriterleri ve yeterli veriye ulaşamadığı için ilgili alanlar değerlendirme ve analize tabi tutulmamıştır.

5. MALATYA'DA EĞİTİMDE KAZANIMLAR VE SORUNLAR

5.1. Başardıklarımız / Kazanımlarımız

- ✓ Sosyal Bilimler Lisesinin açılması,
- ✓ Okuma ve yazma bilincinin geliştirilmesine yönelik projelerin artması,
- ✓ Eğitime anlamlı düzeyde hayırsever katkısı sağlanması,
- ✓ Özel eğitim ve öğretim kurumlarının sayı ve kapasitelerinin artırılması,
- ✓ Ortaöğretim okullaşma oranının yükselişi,
- ✓ Sivil toplum kuruluşlarının eğitime anlamlı düzeyde katkı yapar hale gelmesi,
- ✓ Okul, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayılarının Türkiye ortalamasına göre daha iyi durumda olması,
- ✓ Merkezi bütçeden öğrenci başına ayrılan kaynağın Türkiye ortalamasının üzerinde olması,
- ✓ Son yıllarda bilimsel tabanlı proje yarışmalarının nitelik ve nicelik olarak artması,
- ✓ Malatya Valiliği tarafından “Aile Öğretmenliği” ve “Başarıya Doğru” projelerinin başlatılması,
- ✓ Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından “Değerler Eğitimi” projesinin başlatılması,
- ✓ İnönü Üniversitesi bünyesinde Çocuk Üniversitesinin açılması,
- ✓ İnönü Üniversitesi bünyesinde yeni fakülte, enstitü, yüksekokul ve araştırma merkezleri açılması,
- ✓ İnönü Üniversitesi bünyesinde Eğitim Bilimleri Enstitüsünün açılması,
- ✓ Kız çocuklarının okullaşma oranının bölge ortalamasının üzerinde olması,
- ✓ Malatya Belediyesi, Milli Eğitim Müdürlüğü ve bazı sivil toplum kuruluşlarınca gelir düzeyi düşük aile çocuklarına yönelik hafta sonları sınava hazırlık kursları düzenlenmesi,
- ✓ Kalkınma Bakanlığının SODES Programı kapsamında eğitim alanında çok sayıda projenin desteklenmesi,

5.2. Başaramadıklarımız / Sorunlarımız

- ✓ Malatya'da eğitime sağlanan imkânlar Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına rağmen merkezi sınavlarda elde edilen başarının ülke ortalamasının altında olması,
- ✓ İlde okuma yazma bilmeyenlerin oranının nispeten yüksek olması,
- ✓ Şehir merkezinde fiziki anlamda okullaşmanın aşırı düzeye ulaşması,
- ✓ Aile ve okul düzeyinde yapılan mesleki rehberlik çalışmalarının yetersiz olması,
- ✓ Birçok önemli eğitim projesinin MEM'den ziyade valiliğin inisiyatifiyle başlatılıyor olması,
- ✓ Eğitim kurumlarında hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yetersizliği ve eğitimcilerin bu çalışmalara katılımdaki isteksizliği,

- ✓ Rehberlik Araştırma Merkezi sayısının kriterlere göre 3 olması gerekirken, faaliyetlerin tek bir merkezde yürütülmesi ve bunun getirdiği yetersizlikler,
- ✓ MEM bürokrasisinin sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile iletişimlerinin yetersizliği, (Örneğin “Okullar Hayat Olsun” projesinde yeterli tanıtım yapılmamış ve STK temsilcileriyle herhangi bir toplantıya ihtiyaç duyulmamıştır),
- ✓ Üniversite – Toplum ve Üniversite – MEM ilişkilerinin zayıflığı,
- ✓ MEM bünyesinde etkili bir “Halkla İlişkiler Birimi”nin olmaması,
- ✓ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin “Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması” çalışmalarının etkili şekilde yürütülmemesi,
- ✓ Üniversite bünyesinde çok sayıda araştırma merkezi olmasına rağmen ilin ve bölgenin sorunlarına yönelik yeterli araştırma faaliyeti yürütülmemesi,
- ✓ MEM ile okul yönetimleri arasında iletişim yetersizliği ve eğitimlerin kurumlarının kendi aralarında işbirliği, bilgi ve tecrübe paylaşımı yapmamaları,
- ✓ İl düzeyinde başarı ve performans değerlendirmesinin yetersizliği, bireysel başarıların ödüllendirilmemesi,
- ✓ Bir ilin en dinamik ve gelişmeye en açık insan kaynağı unsuru olması gereken öğretmen ve akademisyenlerin il düzeyinde gerçekleştirilen kültürel, sosyal ve sanatsal proje ve etkinliklere kayıtsız kalmaları,

6. PROJE ÖNERİLERİ

6.1. Malatya “Eğitim İzleme ve Değerlendirme” Merkezi

Bu birim öncelikle ilimizde ilköğretimden yükseköğretime bütün kademelerle ilgili performans kriterleri belirlemeli, bu kriterler doğrultusunda bu kurumları izleyip değerlendirmeli ve her eğitim - öğretim dönemi sonunda bu değerlendirme sonuçları kamuoyuna açıklanmalıdır. Elde edilen sonuçlara göre başarılı kurum, yönetici ve eğitimciler ödüllendirilmelidir. Malatya Valiliği tarafından başlatılan “Aile Öğretmenliği” ve “Başarıya Doğru” başlıklı eğitim projeleri de bu birim tarafından yürütülmelidir.

Bu birim aynı zamanda merkezi sınavlar yapabilmeli; okuma, yazma, bilgi, spor, folklor, ses vb. alanlarda yarışmalar düzenleyerek öğrencilerin çok yönlü gelişimlerine destek olmalıdır. Bunun yanı sıra bu birim, her dönem her okulun değişik sınıflarından rastgele seçtiği ortalama %5–10 öğrenciyi alarak, merkezde bir iki gün misafir etmeli ve bütün derslere yönelik neler öğrendiklerine, ne tür proje ve etkinliklere katıldıklarına dair geniş çaplı değerlendirmeler yapmalıdır.

Ayrıca bu birim tarafından her yılın başında ve sonunda il çapında merkezi bir sınav yapılarak, okul ve öğretmenlerin öğrencileri nereden nereye getirdiği belirlenmeli ve başarılı okul, yönetici ve öğretmenler ödüllendirilmeli, başarısız olanlar ise hizmet içi eğitime alınmalı, buna rağmen başarısızlığı sürdürenlere yaptırım uygulanmalıdır.

6.2. Öğrenen Şehir Modeli

UNESCO tarafından uygulanan ve belirlenen kriterleri sağlayan şehirlerin “Öğrenen Şehir” statüsü kazandığı bu projenin ilimiz açısından uygulanma imkân ve potansiyeli belirlenmelidir.

Bu proje kapsamında gerekli hazırlıklar yapılarak Malatya da dünyada sayıları bine yaklaşan öğrenen şehir modeline dâhil edilebilir. Bu kapsamda öğrenen bireyden, öğrenen örgüte/kuruma, oradan da öğrenen şehre doğru bir süreç izlenecektir. Bunun uygulanması halinde şehirdeki bütün kamu ve özel sektör kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları beraberce öğrenme faaliyetine katılacaklar ve şehrimiz öğrenen şehre dönüşecektir. Bu projenin sosyokültürel ve sosyoekonomik gelişim açısından ve bilgi çağına uyum bakımından ciddi sonuçları olacaktır.

6.3. İl Eğitim Şurası

Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları, bakanlık yetkilileri, YÖK, TÜBİTAK, TUBA vb. kuruluş temsilcileri ile öğrenci, öğretmen ve veli temsilcilerinin katılacağı “İl Eğitim Şurası”nda ilköğretimden yükseköğretime tüm eğitim kademe ve alanlarına yönelik durum tespiti yapılmalı, sorunlar tartışılmalı, bildiriler sunulmalı, eğitimin vizyonu ve öncelikleri belirlenmeli ve yol haritası çıkarılmalıdır.

Bu şura iki yılda bir, okulların açılmasından en az bir ay önce toplanmalı ve en az iki gün sürmelidir. Şuraya Malatya Valisi başkanlık yapmalı, sekreteryası işlemleri ise İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmelidir. Oluşturulacak bir “Şura Yürütme Kurulu” şurayı organize etmeli ve alınan tavsiye kararlarının ve önerilerin uygulanma süreçlerini takip etmelidir. Yine bu kapsamda arzu edilmesi halinde daha sık aralıklarla görüşmeler yapmak üzere Malatya Valisi başkanlığında “İl Eğitim Yüksek İstişare Kurulu” da oluşturulabilir. Benzer uygulama ve modeller ilin öncelikli ve stratejik gördüğü alanlar başta olmak üzere tarım, sanayi vb. alanlar için de düşünülebilir.

6.4. “7/24 Kütüphane ve Gençlik Merkezleri” Projesi

Maalesef ilimizde saat 17.00’den sonra neredeyse bütün resmî kurumların kapısı halka ve öğrencilere kapanmaktadır. Gençler televizyon izlemek, internete gitmek, kâğıt oyunları vs. oynamak için alabildiğine imkân ve yer bulabilirken kitap okumak, ders çalışmak, sanatsal faaliyetlere katılmak hatta ücretsiz spor yapmak için gidecek yer bulamamaktadırlar. Bu durum, eğlence yerleri ve internet kafeleri gençler açısından alternatifsiz alanlara dönüştürmektedir. Oysa gelişmiş ülkelerde üniversiteler, okullar ve kültür merkezlerindeki canlılık akşam geç saatlere kadar devam eder.

Bu tespitten hareketle ilimizde belli birkaç merkezde öğrencilerin akşam geç saatlere kadar gidip kitap okuyacakları, ders çalışacakları, sanatsal faaliyetler gerçekleştirecekleri ve spor yapabilecekleri mekânlar oluşturulmalıdır. Hatta birçok öğrencinin evlerindeki çalışma ortamının yetersizliği dikkate alınarak daha geç vakitlere kadar çalışmak isteyenler için bu merkezler, gerekli güvenlik tedbirleri alınmak şartıyla 7/24 saat açık tutulmalıdır.

Bu proje en azından bir merkezde pilot uygulama şeklinde denenebilir. Estetik çalışma salonları, kütüphanesi, internet erişimi, TV salonu, çay kahve içme imkânı ve masa tenisi gibi basit sporların yapılabilirdiği böyle bir merkez gençlerin eğitimine ve il eğitimi düzeyinin yükselmesine anlamlı düzeyde katkı yapacaktır. Bu proje en azından ilgili merkezin hafta sonları saat 24’e kadar açık tutulması şeklinde de denenebilir.

6.5. Malatya Sürekli Eğitim Merkezi

Bu merkez toplumun tüm kesimlerine hitap etmelidir. Öğretmenlerden cami görevlilerine, memurlardan belediye çalışanlarına valiliğe bağlı bütün kurum çalışanlarına yönelik hizmet içi eğitim çalışmaları bu merkez üzerinden yürütülmelidir. Bu çalışmaların mümkün mertebe branşlar bazında yapılması sağlanarak ilgili kişi ve kurumlar arasında diyalog kurulması da sağlanmalıdır.

Ayrıca bu merkez ilde hangi kurumun ne kadar hizmet içi eğitim çalışması yaptığını, kimlerin ne kadar süre ile eğitim aldığını ve bu eğitimin çıktılarını takip etmelidir. Yine ilimizde çok kurum ve okul tarafından yürütülen ihtiyaç sahibi öğrencilere yönelik sınav hazırlık çalışmaları merkezi bir sistemle bu birim tarafından gerçekleştirilmelidir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ulusal Düzeyde

1. Türkiye’de ilk ve ortaöğretim ile yükseköğretimde farklı kurumların sorumlu olması uygulamada ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu yüzden eğitim sistemi yükseköğretime de kapsayacak şekilde ve “Eğitim Bakanlığı” adı altında yeniden yapılandırılmalıdır. Zira eğitim süreci birbirini etkileyen ve belirleyen kademelerden oluşmaktadır ve bu yüzden bir sistem olarak ele alınmalıdır. Eğitimin sistem olma özelliği yönetim birliğini zorunlu kılmaktadır.
2. Bu yeni yapı, her biri 4’er yıldan oluşan “Temel Eğitim”, “İlköğretim”, “Ortaöğretim” ve “Yükseköğretim” şeklinde yeniden düzenlenmelidir. (4+4+4+4 ya da 4x4). Tıp ve Diş Hekimliği gibi fakültelerin eğitim sürelerinin farklılığı istisna sayılmalı, iki yıllık ön lisans programları ise örgün akademik yükseköğretim bünyesinden çıkarılarak açık öğretim, uzaktan eğitim ya da meslek eğitimi bünyesine alınmalıdır.
3. Bu dört kademenin ilk üç kademesinde meslek eğitimi yer almamalı ancak ikinci kademedен itibaren birçok mesleğin temellerini öğreten seçmeli dersler konulmalıdır.
4. Bütün liseler üniversite modeline benzer şekilde bünyesinde sosyal bilimler, fen bilimleri, sağlık bilimleri, din bilimleri, güzel sanatlar ve spor bölümleri olan muadil akademik liselere dönüştürülmelidir. Bu okullar, ortaokulun sonunda yapılacak olan ve öğrencinin gitmek istediği lise ve bölümleri tercih edebileceği merkezi bir sınavla öğrenci almalıdır. Bu kapsamda Fen Liseleri ve Sosyal Bilimler Lisesi gibi ayrı yapılmış liseler kapatılarak yeni yapıya dâhil edilmelidir.
5. Akademik eğitim ile mesleki eğitim birbirinden bağımsız ve paralel kurumlar olarak yapılandırılmalıdır. Meslek eğitimi, bir mesleği farklı düzeylerde (çıraklık, kalfalık, ustalık, teknisyenlik, teknikerlik vs) öğreten programlara sahip Mesleki Eğitim Merkezlerinde yürütülmelidir. Bu merkezler iş dünyası ve halk eğitim merkezleriyle eş güdüm halinde çalışmalı ve talep üzere eğitim programı açmalıdır. Bu kurumlar diploma değil sertifika vermelidir. İki yıllık MYO’lar akademik yükseköğretimin bünyesinden çıkarılarak meslek eğitiminin tekniker ya da uzman yetiştiren en üst öğretim kurumları haline dönüştürülmelidir.
6. 12 yıllık zorunlu eğitim akademik eğitimi esas almalıdır. Yani bütün öğrenciler bir şekilde akademik eğitime devam etmelidir. Bu arada akademik eğitime devam eden öğrenciler, ortaokul, lise ve üniversite okurken hafta sonları, akşamları ya da yaz tatilleri sırasında (ya da bu okulların herhangi birini bitirdikten sonra) istedikleri zaman ve istedikleri süre meslek eğitimi alabilmelidir. Bu uygulama ülkemizde meslek eğitimi arz eksenli olmaktan kurtarıp talep eksenli hale getirecek, daha çok gencimizin meslek eğitimi almasını sağlayacak, daha çok meslek öğretmeni istihdamını mümkün kılacaktır. Şimdilerde gençlerimizin %40-50’si meslek eğitimi alırken o zaman belki de %70-80’i meslek eğitimi alma talebiyle bu merkezlerin kapısına gelecektir. Tabii ki anlamlı düzeyde bir akademik eğitim almış olarak... Dahası iyi bir akademik eğitim almış gençler istedikleri bir mesleği daha kısa sürede ve daha derinlikli öğrenebilecektir.
7. Meslek eğitim merkezlerinde dersler sadece mesleki derslerden oluşmalı ve uygulama ağırlıklı olmalıdır. Eğitimin içeriği iş dünyasının talepleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu durumda, gelen öğrencinin iyi bir akademik eğitim alarak gelmiş olması, ihtiyaç oluşması sebebiyle gelmesi ve derslerin uygulama ağırlıklı salt meslek dersleri olması ve sanayi ile iç içe yürütülmesi gibi sebeplerle örneğin meslek lisesinde üç yılda öğrenilen bir meslek bu merkezlerde kolaylıkla bir yıl hatta daha kısa sürede öğrenilebilecektir.
8. En önemlisi ise gençlerimizin tamamı sonuçta 12 yıllık bir akademik eğitimden geçmiş olacaklarından zihinsel, duygusal, bedensel ve entelektüel açıdan daha iyi yetişmiş olacaktır. Bilgi çağı için bu çok önemli ve hayatidir. Tabii ki akademik eğitimin sınav baskısından kurtarılması ve öğrencilerin çok yönlü gelişimini mümkün kılar hale getirilmesi şartıyla...
9. Bunun sağlanması halinde, ülkemiz önce sosyokültürel devamında ise sosyoekonomik açıdan hızlı bir gelişim sürecine girecektir. Ülkedeki girişimcilik potansiyeli artacak gençler sosyal zekâ ve iletişim becerisi açısından daha iyi yetişeceklerdir. Farklı okumalar yapan ve farklı dünyaları keşfeden gençlerimiz arasında daha az ideolojik kamplaşma olacaktır. Diğer taraftan işgücü olarak

istihdam edilen bu gençler daha bilinçli oldukları için hak ve hukuklarını daha iyi savunacak ve işverenler tarafından manipüle edilmeyeceklerdir. Bu sistemin uygulanması ülkemizi daha hızlı şekilde bilgi çağına uyumlu hale getirecektir.

10. Akademik eğitimin öncelenmesi ülkemizdeki zihinsel dönüşümün hızlanmasına, girişimcilik kültürünün gelişmesine ve sanayi altyapısının güçlenmesine yol açacaktır. Bu süreçle birlikte elbetteki meslek elemanına olan ihtiyaç da artacak ve buna bağlı olarak Avrupa'da olduğu gibi meslek eğitimi alan öğrencilerin sayısı artırılacaktır.
11. Kültürel birikim, entelektüel altyapı ve analitik düşünme yeteneği üzerine oturmayan bir bilim ve teknik eğitimi, süreç içinde bir buhar motorunun ya da bir jeneratörün nasıl çalıştığını bilen fakat yerel ve evrensel gelişmeleri takip edemeyen, çağdaş kavram ve olgular hakkında hemen hiçbir fikri olmayan nesillerin yetişmesine yol açacaktır.
12. Günümüzde işgücü gereksiniminin beden ve kol gücünden ziyade beyin gücüne kaydığını dikkate alan ABD, Kanada, Çin, Japonya gibi birçok gelişmiş ülke liselerin tamamını akademik liselere dönüştürmüş, meslek eğitimi ise paralel kurumlara ya da ortaöğretim sonrasına çekmiştir. Bu yüzden bu ülkelerde meslek liseleri bulunmamaktadır. Bu yaklaşımı erken fark eden ülkeler hızlı bir gelişme sürecine girmektedir. Kaldı ki Türkiye'nin sürekli örnek aldığı Avrupa ülkelerinde meslek eğitime giden öğrenci oranı iddia edildiği gibi %70'lerde değil %50'nin altındadır (ERG, 2012). İş dünyasının meslek lisesi mezununa olan talebi artırılmadığı sürece meslek lisesi oranını artırmak sosyal adaletsizliği artırmaktan öte bir anlam ifade etmeyecektir (SETA, 2009).
13. Mesleki eğitim yukarıdaki yaklaşımlar doğrultusunda yeniden yapılandırılmalıdır. Mesleki ve teknik eğitim, Türkiye'de "problem alan"lardan biri olmaya devam etmektedir. Türkiye eğitim sistemi bu açıdan başarısızdır ve nitelikli ara eleman meselesini hâlâ çözememiştir. Dahası bu sistemle devam edilmesi halinde çözüm mümkün olmayacaktır.
14. Gerek akademik gerekse meslek eğitiminde eğitimin niteliğini artırmak amacıyla her sınıf için standartlar belirlenmeli ve öğrenciler bu standartları sağlamaksızın bir üst sınıfa geçirilmemelidir.
15. Yirmi milyona yaklaşan öğrencisi, bir milyona yaklaşan öğretmeni ve altmış bini aşan eğitim kurumuna sahip bir sistemin merkezi bir yaklaşımla yönetilmesi mümkün değildir. MEB'in bu kadar çok sayıda kurumu, sadece mevzuata uygunluk açısından denetlemesi bile teknik olarak imkânsızdır. Bu çerçevede Türkiye'nin kamu yönetiminde yeni bir yaklaşım geliştirerek, merkezdeki yetkilerin bazılarını yerele devretmesi kaçınılmazdır. Bu kapsamda Türkiye'nin yıllar önce imzaladığı "AB Yerel Yönetimler Özerklik Şartı"na konulan çekincelerin kaldırılması yeterli olabilir.
16. İl ve bölgelerde yine üniversitelerde olduğu gibi hem akademik hem de mesleki eğitime yönelik "okul bölgeleri / okul kampusları" oluşturulmalıdır. Bu bölgelere eğitim ya da başka bir alandan sözleşmeli yönetici atanmalı, bu yöneticilerin kendi ekibini kurmasına müsaade edilmeli ancak belli performans kriterlerini sağlayamadığı durumlarda görevden alınmalıdır.
17. Milli Eğitim Bakanlığı merkezden yani Ankara'dan ders, içerik ve müfredat belirleme yaklaşımından vazgeçmelidir. Aşırı merkeziyetçi bu yaklaşım bilgi çağında sürdürülebilir değildir. Bunun yerine bu alanlar eğitim kurumlarına terk edilmeli, isteyen istediği kitabı, dersi, müfredatı okutmaları, merkezi yapı ise sadece yeterlikleri belirlemeli ve akredite kuruluşlar vasıtasıyla bu yeterlikleri belgelendirmelidir. Bu süreç akademik eğitimi de meslek eğitimi de rekabete açacak ve son yıllarda ağırlığını iyice hissettiren kalite sorununu büyük oranda çözecektir.
18. Eğitimde özellikle reform niteliğindeki değişiklikler yeterli bilimsel çalışma ve saha çalışmaları yapıldıktan sonra uygulamaya konulmalıdır.
19. Eğitimin ilk ve son halkası olan okul öncesi ve yükseköğretimde okullaşma oranlarının artmasına yönelik çabalar artırılmalıdır. Türkiye'de en büyük eğitim kaybı ortaöğretimden yüksek öğretime geçişte yaşanmaktadır. Eğitim kademeleri içinde nicelik olarak en zayıf halkalar okul öncesi ile yükseköğretimdir. Her iki kademede de Türkiye oldukça gerilerdedir.
20. Eğitim – geçim ilişkisinin çok güçlü hale gelmesi ve adeta hayatını kazanmanın yegâne yolu gibi algılanması gençler arası rekabeti körüklemekte ve bu durum merkezi sınavları ve dershaneleri kaçınılmaz hale getirmektedir. Türkiye'nin yeni yeni geçtiği yapılandırıcı eğitim ile dershaneler-

rin uyumsuzluğu dikkate alındığında bu sorun bir şekilde çözülmelidir. Bunun yolu merkezi sınavların yapılandırıcı eğitimin çıktılarını ölçer hale getirilmesinden geçmektedir.

21. Dershaneler meslek eğitimi veren kurumlara dönüştürülmelidir. Buralardan bir meslek öğrenerek sertifika alan öğrenciler akredite kuruluşlardan da onay alması durumunda, eğitim kurumuna öğrenci başına anlamlı düzeyde katkı yapılmalıdır. Öğrenciler bu merkezlere şimdi olduğu gibi okuldan sonra boş kalan zamanlarında ya da ortaokul, lise ya da üniversiteden mezun olduktan sonra gidebilmelidirler.
22. 2010 TÜİK verilerine göre 15–24 yaş arası 12 milyon 400 bin gençten %30'u okula gitmekte, %30'u çalışmakta, gençlerin yaklaşık % 40'lık bir kesimi, yani yaklaşık 5 milyonu ise ne okula gitmekte ne de çalışmaktadır. Atıl durumdaki bu gençlerimizin yaşam şartlarını iyileştirmek ve enerjilerini üretime dönüştürmek için projeler geliştirilmelidir.
23. Eğitim sisteminde eğitimin amaçları ile öğretim yöntemleri ve ölçme değerlendirme arasında paralellik sağlanmalıdır.
24. 2011 yılında başlatılan “Her Çocuk Başarır” projesi kapsamında beklenen yeterlilikleri sağlayamayan çocuklara yönelik bireysel tedbirlerin alınması ve birebir destekleme programları uygulanmalıdır.
25. Lise eğitiminin niteliğini ve lise mezunlarının saygınlığını artırmak için, ortaöğretim müfredatıyla uyumlu bir olgunluk sınavı getirilmelidir. Olgunluk sınavında başarılı olamayanlar üniversite sınavlarına girememelidir. Dolayısıyla üniversite giriş sınavında baraj niteliğindeki birinci aşama kaldırılmalıdır. Bu anlamda Ağırlıklı Orta Öğretim Başarı Puanı (AOBP) uygulamasına son verilmesi ve onun yerine olgunluk sınavı sonuçları kullanılmalıdır (SETA, 2009).
26. Türkiye’de lise eğitiminin tek gayesi öğrencileri üniversiteye hazırlamak olarak algılanmaya başlanmıştır. Bu, sağlıklı bir lise eğitimi için anlamlı bir misyon değildir. Kaldı ki lise mezunlarımızın yaklaşık %70’i üniversiteye devam edememektedir. Bu kitle neredeyse tamamen görmezden gelinmekte ve tüm projeksiyon çalışmalarının kapsamı dışında tutulmaktadır.
27. Okuldan erken ayrılmak zorunda kalan öğrencilere iş arama teknikleri, iş piyasasının özellikleri, çalışkan ve üretken bir insan olmanın önemi, etkili özgeçmiş yazma, mülakat teknikleri, bir iş görüşmesine nasıl hazırlanılacağı, etkili karar verme, öz denetim, planlama ve organizasyon, zaman yönetimi gibi önemli konularda yeterli beceriler kazandırılmalıdır. Bunun yapılması durumunda beceri ve özgüven kazanan öğrencilerin üniversiteye gitme dışında da seçenekleri olacak ve üniversite kapılarında yığılma azalacaktır. Bu anlamda liselerin asıl misyonu mezunlarını gerçek hayata hazırlamak olmalıdır.
28. Öğrenci başına kamu harcaması gelişmiş ülkeler ortalamasının altında olmasına rağmen TIMMS 2003 sonuçlarına göre matematik alanında dünya birincisi olan Singapur eğitim sisteminin başarısı; “doğru insanları öğretmen yapmayı başarmak, bu insanları etkili ve iyi performanslı öğretmenlere dönüştürmek ve her çocuğun iyi bir eğitim görmesini sağlamak” olarak açıklanmaktadır (Barber ve Mourshed, 2007). Bu bakımdan öğretmenlik için doğru insanları seçmek, öğretmenlerin özlük haklarını iyileştirmek ve motivasyonlarını yüksek tutmak büyük önem arz etmektedir.
29. Yeni okul planlaması ve imar faaliyetleri iyi planlanmalıdır. Maalesef popülist yaklaşımlar sonucu – şehirleşme eğilimi ve hızı dikkate alınmadan 60’lı ve 70’li yıllarda plansız, programsız bir şekilde yapılan köy okulları bugün kapatılmak durumunda kalmıştır. Ülkedeki toplam okulların %72’si köylerde bulunurken buna karşılık öğrencilerin sadece %27’si köy okullarına devam etmektedir. Büyük maliyetlerle yapılan köy okulları kayıp yatırımlar olarak ortaya çıkmıştır.
30. Eğitim sistemimizin bugünkü sorunu, yaptığını doğru şekilde yapmamak değil, doğru olanı yapmamaktır. Bu yüzden bundan sonrası için yapılması gereken, daha önce yapılanları daha iyi nasıl yapabileceğimizi düşünmek değil, ne yapılması gerektiğine yeniden karar vermek olmalıdır.
31. Türkiye’de yükseköğretimde okullaşma oranı %25, açık öğretim dâhil edildiğinde ise %39’dur. Bu oranla Türkiye OECD ülkeleri arasında son sıradadır. Ayrıca 25 yaş üstü nüfusun yükseköğrenim bitirmiş olma oranına bakıldığında, Türkiye %10’luk bir oranla OECD ülkeleri (ortalama %26) arasında son sırada yer almaktadır. Bu bakımdan Türkiye üniversite sayı ve kontenjanlarını artırmaya devam etmelidir.

Yerel Düzeyde

1. Malatya'da kamu ve özel sektör eğitim temsilcileri birbirlerini rakip olarak görme eğiliminden vazgeçerek ilin eğitim düzeyinin yükseltilmesine beraberce destek vermelidir.
2. Eğitim bölgesi imkânlarından bütün okulların adil bir şekilde faydalanması sağlanarak okullara ayrılacak bütçenin (kurumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak) adaletli şekilde dağıtılması sağlanmalıdır.
3. MEM ve okul yönetimleri arasında iletişim artırılmalıdır. Bu çerçevede periyodik toplantılar, beyin fırtınası buluşmaları, gece düzenleme, gezi ve piknik gibi motivasyonu artırıcı etkinlikler düzenlenmelidir. Ayrıca MEM ile ilk ve ortaöğretim kurumları arası diyalog artırılarak okul yönetimleriyle düzenli görüşmeler tertip edilmeli ve bu kurumlardaki gelişmeler birebir izlenmelidir.
4. Bölge zümre toplantıları formalite icabı yapılıyor olmaktan çıkarılarak bu toplantıların etkinliği artırılmalıdır.
5. MEM düzeyinde periyodik bir yayın çıkarılmalıdır. Bunun yapılması bir taraftan kurum kültürünün gelişmesine yol açacak diğer taraftan da bu yayın, yapılan çalışmaların duyurulduğu, başarılı öğrenci, öğretmen, yönetici ve kurumların tanıtıldığı bir platforma dönüşecektir.
6. İldeki her eğitim kurumundan eğitim öğretim dönemi başında çalışma programı, yılsonunda ise faaliyet raporu istenmelidir. Bu program ve raporlar geniş katılımlı ortamlarda sunulmalı ve gerekli değerlendirmeler yapılmalıdır.
7. Eğitimin en önemli çıktısı ve bunca imkânın seferber edilmesinin asıl sebebi öğrencidir. O halde öğrenci görüşlerinin düzenli olarak alınacağı ve karar süreçlerine katılacağı bir mekanizma kurulmalıdır.
8. Okul yönetimlerine yönelik bir performans değerlendirme sistemi geliştirilerek, başarılı yönetimler ödüllendirilmeli, başarısız olanlar ise hizmet içi eğitime alınmalı ve başarısızlığının devam etmesi durumunda ise yaptırım uygulanmalıdır.
9. Aile eğitim faaliyetleri yaygınlaştırılarak sistematik hale getirilmedi. Bu çerçevede Malatya valiliği tarafından başlatılan "Aile Öğretmenliği" projesi, meseleye valilik düzeyinde sahip çıkılması açısından bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.
10. Gençlerin zaman geçirecekleri, eğlenirken öğrenecekleri etkinlik ve mekânların sayısı artırılmalıdır. Bu çerçevede hemen her ders alanıyla ilgili sınıf içi, sınıflar arası ile okullar arası yarışmalar, geziler, sanatsal ve sportif faaliyetler artırılmalıdır. Bunun yanı sıra Bilim Sanat Merkezleri, Kültür Merkezleri ve Gençlik Merkezleri oluşturularak gençlerin buralarda vakit geçirmeleri teşvik edilmelidir.
11. Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri artırılmalıdır. Gelişmiş ülkelerde hizmetiçi eğitim çalışmalarının haftalık düzenlendiği dikkate alındığında ülkemizde bu konuda daha fazla çalışma yapılması gerektiği açıktır.
12. MEM bünyesinde etkin bir halkla ilişkiler birimi oluşturulmalı ve bu birim özellikle sivil toplumla ilişkilerin geliştirilmesi ve kamuoyunun bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar yapmalıdır.
13. Eğitim kurumlarında örgütsel öğrenme uygulamaları artırılarak sistematize edilmeli ve başarılı kurumlar ödüllendirilmelidir.
14. Değerler eğitimi daha etkin ve sistematik bir şekilde ele alınmalı ve periyodik toplantılarla değerlendirilmelidir. Bütün gençlerde iyilikteki tekâmülün en az akademik tekâmül kadar önemli olduğu anlayışı geliştirilmelidir.
15. MEM bünyesinde sorunların tespit edilip çözüm süreçlerinin organize edilebilmesi için güçlü bir AR-GE birimi oluşturulmalıdır.
16. Eğitim kurumlarında ödül ve ceza yönetmeliğinin daha adil ve tarafsız bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.
17. Spor adeta sadece futboldan ibaretmiş yaklaşımdan vazgeçilerek, ilin topyekûn spor altyapısının güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra sistematik olarak sporun farklı alanlarında yete-

- nekli gençlerin tespit edilmesi, ilgili alanlar da yönlendirilmesi ve özel eğitime alınması konularında çalışmalar yapılmalıdır.
18. Şehir merkezindeki aşırı boyutlara ulaşmış okullaşma uygulamasından vazgeçilerek, okul kampları (okul bölgeleri) oluşturulmalıdır.
 19. “Öğretmenin emekli olmaz, rahmetlisi olur.” yaklaşımından hareketle emekli eğitimcilere yönelik projeler geliştirilmeli, bu sayede hem iyi vakit geçirmeleri temin edilirken hem de tecrübe-lerinden faydalanılmalıdır.
 20. “Müdür ne ise okul odur” yaklaşımından hareketle, eğitim kurumlarına vizyon sahibi yöneticiler atanması hususunda hassasiyet gösterilmeli, diğer taraftan mevcut yöneticilerin vizyonunu geliştirici çalışmalar nicelik ve nitelik olarak artırılmalıdır.
 21. Öğrencilere yönelik eğitsel kulüp çalışmaları artırılmalı, okul koridorları ve sınıflar öğrencilerin yaptığı çalışmalarla donatılmalı, okul bahçeleri alabildiğine yeşillendirilmelidir.
 22. MEM-STK’lar arası ilişkiler güçlendirilerek öğrenci ve öğretmenlerin STK’ların faaliyetlerine katılımı teşvik edilmelidir.
 23. Hobi sahibi öğretmen ve öğrenciler teşvik edilmeli ve hobi tanıtım toplantıları ve sergiler düzenlenmelidir. Ayrıca “Öğretmen Dinlenme ve Motivasyon Merkezi” adı altında öğretmenlerin tatil yapacağı, dinleneceği, hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılacağı mekânlar oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Anonim, 2008. *Dokuzuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı* (2007–2013). Mükerrer Resmî Gazete Sayı: 26215
2. Anonim, 2010b. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara.
3. Anonim, 2012a. Malatya İl Milli Eğitim Kayıtları
4. Anonim, 2012b. ÖSYM Sınav Kayıtları
5. Anonim, 2012c. *Özel Dershaneler* (Araştırma Raporu; Öz-De-Bir, Güven-Der, Töder)
6. Anonim, 2012d. <http://www.sanayi.gov.tr/NewsDetails.aspx?newsID=4867&lng=tr>
7. Barber ve Mourshed, 2007. Barber, M. ve Mourshed, M. (2007). *How the world's best performing schools systems come out on top*. McKinsey and Company.
8. BİLSAM, 2010. *Bilgi Çağında Eğitim ve Malatya*, Ulusal Sempozyum, 15 – 16 Mayıs, 2010. Malatya
9. BİLSAM, 2011. *Malatya Vizyon 2023 İl Gelişim Raporu*, BİLSAM Yayınları.
10. ERG, 2011. *Eğitim İzleme Raporu, Eğitim Reformu Girişimi*, Aralık, 2012.
11. FKA, 2010. *TRB1 2010–2013 Bölge Planı*, Fırat Kalkınma Ajansı, Malatya.
12. Gür, B., 2012. <http://www.setav.org/tr/statukocu-sivillerin-444-İtirazi/yorum/1105>
13. MEB, 2009. *Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması*. (15 Haziran tarihli ve 2009/53 nolu genelge). <http://ooegm.meb.gov.tr/donatim/2009-53-genelege.pdf>
14. Okçabol, R. 2007. *Yükseköğretim Sistemimiz*. Ankara:Ütopya.
15. TÜİK, 2009. TÜİK Nüfus Kayıt Bilgileri, Ankara
16. TÜİK, 2010a. “TÜİK Bölgesel Göstergeler TRB1 Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, 2009”, Ankara.
17. Saran, 2008. http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno
18. UNDP, 2012. *İnsani Gelişmişlik Raporu*. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Program - UNDP),.
19. URAK, 2009. *İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2008-2009*, İstanbul.
20. URAP, 2010 http://tr.urapcenter.org/2010/2010_10_dt3.php
21. URAP, 2011. http://tr.urapcenter.org/2011/2011_7_dt4.php
22. SETA, 2008. *Türkiye’de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Araştırma* (Hazırlayanlar: Talip Küçükcan ve Bekir Gür).
23. SETA, 2009. *Türkiye’de Milli Eğitim Sistemi, Yapısal Sorunlar ve Öneriler* (Bekir S. Gür, Zafer Çelik).
24. SETA, 2011. *Türkiye’de Yükseköğretime Erişim*, www.setav.org/tr/turkiyede-yuksekogretime-erisim/analiz/847
25. Söyler, H., 2006. *Sistem Dinamiği Yaklaşımı ile Malatya ilinin Sosyoekonomik Gelişim Projesiyonu*, İstanbul Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sayısal Yöntemler Anabilim Dalı, Doktora Tezi
26. YÖK, 2007. *Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi*. Yükseköğretim Kurulu, Ankara.